

Strategia de dezvoltare a sistemului statistic național 2016-2020

Raport de evaluare finală

2 septembrie 2021

Autori (în ordine alfabetică):

Adrian Lupușor
Alexandru Fală
Stas Madan
Trevor Fletcher
Valeriu Prohnițchi

Raportul de evaluare finală a Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național 2016 - 2020 a fost elaborat la solicitarea Biroului Național de Statistică cu suportul Organizației Națiunilor Unite în Republica Moldova (UNFPA, UNICEF, UN Women și UNDP).

Conținutul acestei publicații nu reflectă neapărat punctul de vedere al ONU în Moldova sau al oricărei alte organizații afiliate.

Cuprins

	1
Abrevieri	4
Introducere	6
Sumar executiv	7
Evaluarea implementării Strategiei în baza obiectivelor asumate	16
Obiectivul 1.1. Statistica oficială aliniată la standardele de calitate internaționale	16
Măsura 1.1.1. Introducerea sistemului de calitate în sistemul statistic național	16
Măsura 1.1.2. Optimizarea proceselor de producție statistică	18
Măsura 1.1.3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii tehnologiei informaționale și de comunicații a sistemului statistic național	19
Obiectivul 1.2. Produsele și serviciile statistice diversificate, dezvoltate și consolidate	21
Măsura 1.2.1. Dezvoltarea statisticii macroeconomice	22
Măsura 1.2.2. Dezvoltarea statisticii agricole și a mediului înconjurător	24
Măsura 1.2.3. Dezvoltarea statisticii întreprinderilor	26
Măsura 1.2.4. Dezvoltarea statisticilor sociale	29
Măsura 1.2.5. Îmbunătățirea nivelului de dezagregare a indicatorilor socioeconomiци (statistica regională, statistica gender, indicatorii naționali localizați pentru raportarea obiectivelor de dezvoltare durabilă)	32
Obiectivul 1.3. Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate	34
Măsura 1.3.1. Îmbunătățirea diseminării datelor și accesul la datele statistice	35
Măsura 1.3.2. Promovarea culturii statistice la nivelul utilizatorilor	37
Obiectivul 2.1. Sistemul statistic național consolidat sub aspect organizațional, operațional și funcțional	39
Măsura 2.1.1. Consolidarea politicilor și coordonarea statisticii	40
Măsura 2.1.2. Fortificarea managementului resurselor umane în cadrul sistemului statistic național	42
Măsura 2.1.3. Finanțarea susținută și sustenabilă a activităților statistice	43
Obiectivul 2.2. Rolul consolidat de coordonator al Biroului Național de Statistică pentru sistemului statistic național	46
Măsura 2.2.1. Optimizarea/redefinirea atribuțiilor și funcțiilor sistemului statistic național	47
Măsura 2.2.2. Coordonarea sistemului statistic național de către Biroul Național de Statistică, ca serviciu de interes general	48
Măsura 2.2.3. Determinarea și recunoașterea producătorilor de date statistice.	50
Concluzii și lecții învățate pentru noua Strategie	50

Abrevieri

BNS	Biroul Național de Statistică
CEE	Europa Centrală și de Est
CNAM	Casa Națională de Asigurări în Medicină
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
CNPM	Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova
ECE	Europa Centrală și de Est
FAO	Organizația pentru Alimentație și Agricultură
FMI	Fondul Monetar Internațional
GSBPM	Modelul Generic al Proceselor Statistice
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
OECD	Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
ONU	Organizația Națiunilor Unite
RPL	Recensământul Populației și Locuințelor
TIC	Tehnologia Informațiilor și Comunicațiilor
SCN	Sistemul Conturilor Naționale
SDC	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
SSN	Sistemul Statistic Național
SDSSN	Strategia de dezvoltare a sistemului statistic național
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație Moldova
UE	Uniunea Europeană

Introducere

În 2016, Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia de dezvoltare a sistemului statistic național (SDSSN) 2016-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia¹. Documentul a fost elaborat cu suportul ONU, în cadrul proiectului „Consolidarea sistemului statistic național”, și a avut drept scop de a consolida capacitatea BNS și a altor producători de date, a crește alinierea standardelor naționale în domeniul statisticilor oficiale la standardele internaționale și europene și a facilita integrarea deplină a sistemului statistic național (SSN) din Moldova în sistemul statistic european. Strategia a fost implementată într-un context dinamic de adoptare a angajamentelor în cadrul unor agende internaționale strategice pentru țară. Aceasta ține preponderent de Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, care prevede transpunerea standardelor internaționale și europene în domeniul statistic², precum și de Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă care prevede implementarea unui spectru larg de indicatori statistici pentru măsurarea implementării Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă.

Conform Strategiei, în anul 2020 sistemul statistic național, coordonat de Biroul Național de Statistică urma să funcționeze ca o structură integrată, coordonată, eficientă și inovativă, aliniată cadrului legislativ privind statistica oficială și Codului de practici al statisticilor europene. În vederea realizării acestei viziuni, Strategia a setat 5 obiective de bază:

1. Statistica oficială aliniată la standardele de calitate internaționale
2. Produsele și serviciile statistice diversificate, dezvoltate și consolidate
3. Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate
4. Sistemul statistic național consolidat sub aspect organizațional, operațional și funcțional
5. Rolul consolidat de coordonator al Biroului Național de Statistică pentru sistemul statistic național.

Având în vedere expirarea termenului Strategiei respective, este necesară evaluarea implementării acesteia, în vederea identificării lecțiilor învățate pentru o eventuală nouă Strategie. În acest sens, a fost elaborat prezentul Raport de evaluare finală. Echipa proiectului a evaluat SDSSN 2016-2020 la nivel de activități, măsuri (obiective specifice), obiective generale și direcții strategice de politici. Luând în considerare faptul că BNS a efectuat monitorizarea implementării SDSSN la nivel de activități, raportul de evaluare va fi mai analitic, la nivel de obiective și direcții strategice. Astfel, scopul evaluării nu a constat în oferirea de date statistice cu privire la nivelul de realizare a activităților, care este deja cunoscut de BNS și publicul larg³, dar de a înțelege ce și cum a funcționat și ce nu a funcționat în procesul de implementare a strategiei precedente, care sunt lecțiile învățate pentru noua Strategie, precum și de a evalua situația actuală a sistemului statistic național din Moldova (în calitate de baseline calitativ și cantitativ pentru viitoarele documente de politici ce urmează a fi elaborate). În acest mod, constatările raportului de evaluare a SDSSN 2016-2020 vor fi utilizate pentru elaborarea noii Strategii și Program.

Evaluarea s-a bazat pe analiza rapoartelor de monitorizare a Strategiei elaborate de către BNS, Evaluarea globală a SSN publicată în 2019, o serie de ateliere consultative cu reprezentanți ai BNS (conducerea de vârf și managementul de mijloc), alți producători de date, agențiile ONU, sectorul privat și mediul academic, precum și pe rezultatele unui chestionar online completat de circa 80 de respondenți (detaliile metodologice sunt prezentate în Anexa A a raportului).

---

¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=368820>

² Capitolul VI, articolele 41-46 din Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană

³ Raport de monitorizare a implementării Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național 2016-2020: https://statistica.gov.md/public/files/despre/Consiliul%20Național%20pentru%20Statistica/24_iunie_2021/Raport_monitorizare_SD_SSN_2016_2020.pdf

Sumar executiv

Aprecieri generale conform criteriilor de evaluare

Relevanța

Acțiunile specificate în strategie, ca și întregul document la general, sunt foarte relevante pentru dezvoltarea durabilă a țării, având în vedere rolul central al datelor statistice în actul de guvernare, inclusiv în asigurarea cu informații statistice de calitate și oportune, necesare pentru elaborarea, monitorizarea și evaluarea implementării politicilor economice, sociale și de mediu, a deciziilor autorităților publice și mediului de afaceri, pentru elaborarea cercetărilor științifice, precum și pentru informarea societății în ansamblu (lit. (1), art.4, Legea nr.93/2017 cu privire la statistica oficială)). În plus, statistica este un domeniu de activitate a Guvernului (Art.4, q. din Legea nr.136 din 07/07/2017 cu privire la Guvern). Astfel, datele statistice sunt imperative pentru procesul de luare a deciziilor bazate pe evidențe, indiferent de domeniul sau sectorul de politici. În plus, Strategia de dezvoltare a SSN constituie cadrul strategic de bază pentru alinierea statisticii naționale la acquis-ul comunitar în domeniul statistic (art.44, Capitolul 6 Statistici, Titlu IV, Acordul de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană), contribuind la obiectivul de furnizare promptă a unor date statistice, comparabile la nivel internațional și fiabile, cu respectarea principiilor fundamentale ale statisticilor oficiale adoptate de ONU și ținând cont, totodată, de Codul de bune practici al statisticilor europene. În plus, Strategia a luat în considerație și Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, fiind prevăzute acțiuni în vederea adaptării și transpunerii indicatorilor aferenți celor 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă.

Totuși, Strategia s-a focusat prea mult pe BNS, abordând în mod insuficient alți producători de date statistice și alți actori ai întregului SSN. O altă problemă ține de pierderea relevanței în timp a unor activități din Strategie, fapt ce necesită o ajustare a Strategiei la etapa intermediară de implementare (de exemplu, o serie de indicatori statistici legați de securitatea muncii nu au mai fost produși din cauza lichidării Inspectoratului de Stat al Muncii în anul 2018).

Eficiența și eficacitatea

Conform raportului de monitorizare a implementării Strategiei elaborat de BNS, din totalul acțiunilor/sub-acțiunilor planificate pentru anii 2016–2020, peste 44% au fost realizate integral, 45% - parțial, iar 11% - nu au fost realizate. Totodată, unele priorități, precum consolidarea resurselor umane, implementarea de metode inovative și modernizarea sistemului informațional statistic integrat al BNS, rămân a fi actuale și de importanță critică și în prezent. Printre factorii esențiali care au împiedicat realizarea integrală a Strategiei se numără finanțarea insuficientă a domeniului statisticii oficiale, întârzierile majore în demararea și implementarea unor proiecte de asistență tehnică pentru Biroul Național de Statistică, capacitățile statistice instituționale limitate (de producere și de utilizare a datelor), în special urmare a reformei administrației publice centrale din ultimii ani, precum și constrângerile funcționale cauzate de pandemia de COVID-19.

Coerența

Acțiunile din Strategie sunt coerente, fiind conectate între ele, fără careva contradicții sau inconsistențe. Principala problemă ține de lipsa coerenței dintre Strategie și acoperirea financiară a acestora din surse bugetare, fapt ce a subminat capacitățile BNS și a SSN în general, fiind unul din principalele bariere pentru implementarea mai plină a documentului în cauză. În acest context, merită accentuat și procesul de alocare a resurselor financiare și definirea cadrului normativ pentru realizarea noului recensământ al populației și locuințelor din runda 2020 care este incoerent, creând riscuri enorme pentru calitatea lucrărilor ce urmează a fi efectuate. O altă problemă este că Strategia explică în detaliu necesitatea Centrului de Instruire, acțiune care în mod eronat este raportată ca implementată prin intermediul Secției de instruire din cadrul BNS, în care nu este angajat nici un specialist.

Impact

În pofida multiplelor eforturi privind implementarea Strategiei, aceasta nu și-a atins impactul scontat. SSN continuă să se confrunte cu probleme majore care erodează capacitatea acestuia de a produce și furniza în mod eficient statistici oficiale necesare pentru luarea unor decizii și politici bazate pe evidențe, dar și pentru raportarea privind angajamentele internaționale în statistică și în alte domenii de activitate a Guvernului. Astfel, la moment putem constata o recunoaștere modestă în rândul decidenților de politici și a societății în general a valorii datelor statistice ca resursă informațională indispensabilă actului de guvernare și ca bun public pentru dezvoltarea durabilă și echitabilă a societății. O altă problemă ține de erodarea capacităților instituționale, financiare și umane a BNS care a subminat capacitatea acesteia de a coordona întregul SSN, dar și de a răspunde cererii de date în creștere și cerințelor metodologice internaționale, în special în cadrul BNS în calitate de autoritate centrală în domeniul statisticii. În contextul revoluției datelor (ex: date mari, date deschise, date spațiale, inteligență artificială), BNS în particular și SSN în general nu a reușit să-și modernizeze sistemele, tehnologiile și soluțiile TIC, precum și să asigure și un nivel optimal de automatizare și inovare în cadrul proceselor și metodelor statistice. Alte probleme care au rămas acute pentru SSN țin de accesul restricționat al producătorilor de date statistice oficiale la registrele de stat și alte surse de date administrative și private în scopul producerii statisticii oficiale, implementarea insuficientă a standardelor de calitate în procesele și produsele statistice la nivelul fiecărui producător de statistici oficiale și la nivelul SSN în ansamblu, nivelul scăzut al culturii statistice în instituțiile de stat și în societate în ansamblu, precum și a abilităților limitate de utilizare conformă a datelor la justa lor valoare. Toate aceste probleme urmează să fie abordate în cadrul noii Strategii planificate pentru 2022-2030.

Durabilitatea

Durabilitatea Strategiei este evaluată mai curând slabă, din cauza erodării capacităților instituționale, umane și financiare ale BNS și, respectiv, focusarea majoră pe asistența externă. De fapt, o bună parte din acțiunile planificate în cadrul Strategiei nu au putut fi realizate anume din cauza acestor capacități interne limitate și amânării unor proiecte de asistență externă pe care s-a mizat inițial. În acest sens, una din principalele lecții învățate pentru noua Strategie este asigurarea unei bugetări suficiente a BNS în particular și SSN în general, preponderent din surse interne și într-un cadru previzibil și fezabil pe termen scurt și mediu (planificarea conform Cadrului Bugetar pe Termen Mediu și executarea bugetară corespunzătoare în cadrul bugetelor de stat). În plus, multe din acțiunile implementate nu își au continuitate. Spre exemplu, în pofida adoptării Legii privind statistica oficială, persistă probleme majore cu implementarea ei. Domeniul statistic nu are o prioritate înaltă în politicile publice, iar BNS încă trebuie „să lupte” pentru a demonstra relevanța lucrului său și pentru a-și asigura accesul la datele administrative și resurse bugetare.

Drepturile omului și egalitate de gen

În cadrul evaluării, acest criteriu a fost implementat în funcție de relevanța acestuia. Per ansamblu, pentru majoritatea indicatorilor statistici relevanți, BNS asigură accesul la date dezagregate după criterii relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen (gen, mediu de reședință, vârstă, regiune). Trebuie de remarcat faptul că BNS a depus eforturi consistente pentru a asigura incluziunea dimensiunii de gen în statistica întreprinderilor. Din perspectiva dată au relevanță statisticile ce vizează nemijlocit antreprenoriatul, iar cercetarea statistică în întreprinderi privind Dezvoltarea mediului de afaceri din perspectiva de gen a adus valoare adăugată și mai multă claritate despre tabloul participării femeilor și bărbaților în afaceri.. Totodată, eforturi consistente au fost depuse și la asigurarea dezagregării indicatorilor de statistică socială după criteriile relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen.

Obiectivul 1.1. Statistica oficială aliniată la standardele de calitate internaționale

Măsura 1.1.1. Introducerea sistemului de calitate în sistemul statistic național

BNS a continuat să își urmeze politica de adoptare a standardelor și metodologiilor europene și internaționale în compilarea statisticilor oficiale. În acest scop, au fost adoptate o serie de clasificări și nomenclatoare internaționale standard, iar metadatele pentru utilizatori au fost armonizate în conformitate cu standardele UE de raportare a metadatelor de referință ale sistemului statistic european (rapoarte de calitate existente în formatul ESMS) care se actualizează anual. De asemenea, au fost adoptate liniile directoare privind metadatele de referință privind schimbul de date statistice și metadate (SDMX). Au fost inițiate activitățile privind documentarea proceselor statistice în BNS la Modelul Generic al Proceselor Statistice (GSBPM) pentru monitorizarea și asigurarea calității. În plus, în 2017 a fost adoptată și Legea nr. 93 cu privire la statistica oficială în care a fost inclus un capitol destinat calității în domeniul statisticii naționale.

S-au înregistrat unele progrese în implementarea cadrului de asigurare a calității din sistemul statistic european, deși acesta rămâne un lucru în desfășurare. Managementul calității este o activitate nouă pentru BNS și, în procesul de implementare, au apărut probleme legate de capacități și resurse, preponderent din cauza lipsei de personal cu experiența și disponibilitatea necesară.

Măsura 1.1.2. Optimizarea proceselor de producție statistică

Acțiunile de optimizare a instrumentarului statistic în cadrul BNS se realizează în mod regulat în cadrul elaborării Programului anual de lucrări statistice. De asemenea, au fost digitalizate 26 de formulare statistice și plasate în Ghișeul unic de raportare (raportare.gov.md). În 2021, după expirarea Strategiei, a fost elaborată o foaie de parcurs pentru reducerea sarcinii asupra respondenților. Acest plan de acțiuni a propus extinderea utilizării surselor de date administrative pentru producerea de indicatori statistici și îmbunătățirea calității acestora, precum și preluarea datelor din surse administrative în scopul producerii statisticilor oficiale din domeniile demografic și social. În plus, software-ul online al băncii de date statistice BNS a fost actualizat, iar conținutul datelor a crescut de la 750 la 1200 fișiere de date. Cu toate acestea, planurile de dezvoltare a unui sistem integrat de informații statistice bazate pe metadate au fost suspendate din cauza lipsei de finanțare așteptat în cadrul proiectului UE "Sprijin pentru statistică în cadrul Reformei Administrației Publice" (Proiectul PARSTAT). S-a dezvoltat o aplicație (web și mobilă) pentru colectarea datelor georeferențiate despre clădiri, în vederea constituirii treptate a bazei de date GIS care vor servi drept bază pentru viitorul sistem GIS și portal GIS.

Este necesar de remarcat și unele progrese. În particular, acestea țin de aplicarea softurilor moderne în procesul de producere statistică a datelor (SPSS, Stata, R), care permit reducerea timpului de producere și diseminarea mai rapidă a statisticilor oficiale; inițierea colectării de date în teren în bază de tablete (în particular cu privire la amplasarea geografică a clădirilor), fiind un salt calitativ care optimizează procesul de colectare și prelucrare a datelor;

Măsura 1.1.3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii tehnologiei informaționale și de comunicații a sistemului statistic național

A fost implementat un calendar complet de diseminare a datelor statistice și s-au făcut o serie de noi inițiative pentru a oferi acces la date statistice oficiale și metadate, cum ar fi actualizarea băncii de date online a BNS și implementarea unei platforme naționale de raportare online pentru indicatorii ODD. Accesul îmbunătățit la microdate a fost oferit utilizatorilor de date printr-un laborator de date securizat din BNS.

Grație donației făcute de către UNFPA, 6 direcții ale BNS au obținut tot echipamentul necesar pentru prelucrarea volumelor mari de date în subdiviziunile din domeniul statisticii populației, SIG și surse administrative. În același timp, o serie de acțiuni legate de TIC nu au fost realizate și au fost suspendate din cauza lipsei de finanțare așteptată din partea UE, în cadrul proiectului PARSTAT. Acestea s-au referit la infrastructura de comunicații pentru birourile statistice regionale și la actualizările generale la infrastructura TIC. În ciuda acestui fapt, au fost observate unele îmbunătățiri ale Sistemului Informațional Automatizat al

BNS legate de planificarea, colectarea, diseminarea și stocarea datelor statistice. Astfel, în cadrul proiectului „Îmbunătățirea capacității instituționale a Biroului Național de Statistică”, UNFPA și SDC au donat echipament modern pentru modernizarea procesului de colectare a datelor statistice, care deja a fost utilizat la colectarea datelor georeferențiate ale clădirilor. BNS intenționează să adopte standardul SDMX pentru schimbul de date pe termen lung și au fost întreprinși pași pentru consolidarea competențelor în acest sens. Pentru a avansa în acest domeniu, a ridica nivelul productivității și a oferi servicii/date calitative, sunt necesare resurse suplimentare și infrastructură IT integrată care combină componente de server, de rețea, de stocare, și computere de ultimă generație. Problemele persistă în ceea ce privește capacitatea personalului BNS de a utiliza soluții TIC moderne și în atragerea și recrutarea personalului IT din cauza nivelurilor salariale care sunt mai mici decât la ministere sau alte agenții guvernamentale și cu mult sub cele din sectorul privat. Platforma guvernamentală de interoperabilitate și schimb de date MConnect nu a fost adoptată pe scară largă în cadrul Sistemului Informațional al BNS, dar și a altor participanți la SSN, din cauza mai multor deficiențe și limitări de ordin financiar, administrativ și legislativ în ceea ce privește capacitățile instituțiilor în cauză. S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește utilizarea MCloud.

A fost elaborată o aplicație IT de vizualizare a principalilor indicatori din situațiile financiare și aplicația IT pentru respondenți „Ce formulare trebuie să prezint?”, ultima ajutând utilizatorii la planificarea mai bună a raportării statistice. Totodată, a fost instituită raportarea electronică prin includerea în ghișeul unic al CTIF a 26 rapoarte statistice și financiare, ceea ce a redus semnificativ efortul de muncă manuală. A fost adoptată politica de securitate informatică în cadrul BNS și desfășurat un audit extern privind conformitatea și asigurarea securității în procesul de prelucrare a datelor cu caracter personal. În prezent, toate publicațiile statistice ale BNS pot fi accesate pe site-ul www.statistica.gov.md în format pdf și Excel.

Obiectivul 1.2. Produsele și serviciile statistice diversificate, dezvoltate și consolidate

Măsura 1.2.1. Dezvoltarea statisticii macroeconomice

Pe domeniul statisticii macroeconomice, BNS a înregistrat progrese importante, pentru atingerea obiectivului de aliniere a indicatorilor statisticii macroeconomice cu indicatorii EUROSTAT/ONU, în termeni de comparabilitate și disponibilitate. Trecerea la standardele SCN 2008 / SEC 2010 cu recalcularea PIB și revizuirea seriilor de date, dar și consolidarea calculelor aferente comerțului exterior, în conformitate cu metodologia și clasificatoarele internaționale, sunt acțiuni care vin în suportul concluziei date. În același timp, pe dimensiunea statisticii prețurilor de consum rămâne nerealizată acțiunea de elaborare a unui indice armonizat al prețurilor de consum (IAPC), în conformitate cu reglementările UE, iar statistica comerțului extern cu servicii mai necesită îmbunătățiri, pentru alinierea la rigorile setate.

Măsura 1.2.2. Dezvoltarea statisticii agricole și a mediului înconjurător

BNS produce o gamă largă de informații cu privire la activitatea agricolă și, în general, respectă recomandările UE și FAO. În cazul, producerii statisticilor de mediu, la fel, se ține cont de recomandările internaționale. În linii generale, activitatea BNS în producerea datelor statistice privind agricultura și mediul poate fi considerată satisfăcătoare, deși există anumite curențe. De exemplu, un aspect problematic se referă la imposibilitatea comparării unor indicatori naționali cu indicatorii din UE.

Măsura din Strategie ce vizează dezvoltarea statisticii agricole și a mediului înconjurător a fost realizată parțial. Printre principalele rezultate atinse pot fi menționate progresele în domeniul statisticii mediului, cum ar fi: identificarea setului de 45 indicatori de mediu recomandați de către CEE ONU și stabilirea a 33 indicatori ai „creșterii verzi” recomandați de către OECD. De asemenea, au fost realizate balanțele resurselor alimentare și utilizării lor în conformitate cu metodologia FAO ONU. Una dintre restanțe se referă la nerealizarea recensământului general agricol de probă.

Măsura 1.2.3. Dezvoltarea statisticii întreprinderilor

Toate acțiunile planificate pentru dezvoltarea statisticii întreprinderilor au avut drept obiectiv ca indicatorii statistici să fie produși și diseminați conform standardelor Uniunii Europene. Analiza implementării activităților preconizate relevă că BNS a excelat mai bine în statisticile din domeniul antreprenoriatului (cercetarea privind demografia întreprinderilor, mai mulți indicatori pentru IMM-uri), industrie (principalii indicatori au fost recalculați în retrospectivă în conformitate cu CAEM-2), sectorul energetic (balanța energetică este elaborată în conformitate cu standardele internaționale) și statistica inovării (7 indicatori noi), dar a avut reușite modeste în acțiunile ce vizează domeniile de turism, transport, TIC sau construcții. Astfel, aproape jumătate din cele 18 acțiuni prevăzute (44,4%) nu au fost realizate deloc, iar motivele ce se desprind se referă la limitele financiare și umane disponibile, dar în mod special iese în prim plan lipsa asistenței externe din proiectul PAR (UE).

Măsura 1.2.4. Dezvoltarea statisticilor sociale

Majoritatea acțiunilor planificate în cadrul acestei măsuri au fost implementate parțial sau integral. Printre progresele notabile merită menționată revizuirea numărului populației și a principalilor indicatori demografici, la nivel național, cu aplicarea definiției internaționale de reședință obișnuită pentru perioada 2014-2020. Un alt progres semnificativ este estimarea migrației internaționale în baza traversărilor frontierei de stat a persoanelor fizice pentru perioada 2014-2019, un exercițiu care s-a produs pentru prima dată. BNS a perfecționat Ancheta Forței de Muncă și Cercetarea Bugetelor Gospodăriilor Casnice, introducând un nou plan de sondaj, o nouă definiție a ocupării și o nouă populație de referință, calculată conform principiului reședinței obișnuite. Aceasta asigură o comparabilitate internațională mai bună, o adaptare a statisticii demografice la realitățile curente, dar inevitabil face problematică comparabilitatea seriilor de date cu perioada anterioară. BNS a revizuit metodologia de calculare a pragului absolut al sărăciei care a fost aprobată în 2018. În anul 2019, calculele noului prag absolut al sărăciei au fost repetate pe baza metodologiei din 2018, dar ținând cont de numărul populației cu reședință obișnuită și au fost recalculați pentru perioada 2014-2018 indicatorii sărăciei conform metodologiei revizuite și completate. În anul 2020 statisticile privind sărăcia au fost pentru prima dată diseminate pe pagina web a BNS.

BNS a inițiat și o serie de activități pentru crearea unui Sistem informațional „Statistici demografice și sociale”, instrument care ar putea facilita o serie de lucrări statistice, inclusiv recensămintele populației.

BNS a desfășurat pentru prima dată Cercetarea statistică „Tranziția de la muncă la pensionare (TMP)”, ca modul complementar atașat Anchetei Forței de Muncă (AFM), a realizat studiul privind Dezvoltarea mediului de afaceri din perspectiva de gen (comparabil cu studiul similar din 2008) și a sprijinit realizarea de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a Cercetării “Generații și Gen”.

Progresul în organizarea recensământului populației și locuințelor din Runda 2020 este foarte lent (inclusiv din cauza instabilității politice, reformei administrative, pandemiei Covid-19). Legea respectivă încă nu a fost adoptată și există riscuri enorme pentru derularea în timp util și calitativă a procesului din cauza subfinanțării. Practic nu a fost atins nici un progres în implementarea mecanismului de elaborare a prognozelor demografice pentru utilizarea acestora în programele de dezvoltare și planificarea strategică. Este discutabil dacă anume BNS trebuie să fie responsabil de această acțiune, ținând cont de mandatul actual al instituției, constrângerile majore de resurse umane și științifice necesare pentru prognoză.

BNS a depus eforturi susținute și a asigurat dezagregarea indicatorilor de statistică socială după majoritatea criteriilor relevante pentru analiză și elaborare de politici, precum și fiind furnizorul principal de informații statistice relevante necesare pentru raportarea angajamentelor internaționale ale statului în domenii sociale, ale drepturilor omului, egalității de gen și altele.

Măsura 1.2.5. Îmbunătățirea nivelului de dezagregare a indicatorilor socio-economici

Măsura dată prevedea puține acțiuni, dar acestea sunt complexe. Ținând cont de circumstanțe politice și instituționale și de resursele limitate, se poate de spus că BNS a implementat la nivel înalt acțiunile prevăzute. BNS s-a implicat serios în procesul de cartografiere, naționalizare și localizare a indicatorilor pentru obiectivele de dezvoltare durabilă, deși cea mai mare parte din indicatori nu au fost localizați din cauza lipsei localizării țințelor din partea instituțiilor responsabile. Rezultatele cartografierii și naționalizării fiind publicate pe site-ul BNS într-o rubrică dedicată ODD-urilor, care va fi înlocuită cu o platformă open source dedicată diseminării indicatorilor ODD. Platforma este deja populată cu date și metadate și urmează a fi validată și lansată pe parcursul anului 2021.

În vederea armonizării statisticilor de gen conform cerințelor ONU și EUROSTAT, BNS a produs indicatori adițional racordați la [setul minim de indicatori în domeniul gender](#) recomandat de Comisia de Statistică a ONU, facilitând diseminarea prietenoasă a acestora pe platforma dedicată <https://genderpulse.md>. În baza normelor europene, au fost ajustate definițiile utilizate la statisticile locurilor de muncă vacante și elaborat chestionarul cercetării "Munca casnică neplătită".

Totodată, BNS a elaborat studiul "Dezvoltarea Mediului de Afaceri" din perspectiva dimensiunii de gen, publicând rezultatele acestuia în cadrul unei Note analitice și a unui „Raport analitic privind participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenariat”. În general, merită de evidențiat și de apreciat la nivel înalt efortul depus de BNS pe parcursul perioadei pentru a asigura dezagregarea indicatorilor socioeconomiци după criteriile relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen.

Tot aici merită de menționat că anumiți indicatori statistici din domeniul agricol, învățământului, locuințelor și infrastructurii utilitare și mediului, au fost diseminate pentru prima dată la un nivel de dezagregare pe localități. Prin intermediul unei aplicații online, au fost puse la dispoziție și datele recensământului populației și locuințelor din 2014 la nivel de raioane și localități.

Obiectivul 1.3. Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate

Măsura 1.3.1. Îmbunătățirea diseminării datelor și accesul la datele statistice

Una dintre sarcinile de bază ale sistemului statistic național presupune că datele statistice trebuie să ajungă în timp util la publicul larg și să fie accesibile pentru utilizatori, astfel încât aceștia să le poată folosi.. În Strategie a fost abordat plener aspectul accesibilității datelor statistice pentru utilizatori. Principalul îmbunătățirea diseminării datelor și sporirea accesului la date trebuia să fie redusă perioada de diseminare a datelor statistice.

S-au adus îmbunătățiri instrumentelor și tehnologiilor de diseminare a datelor statistice, cum ar fi: actualizarea bazei de date online a NBS, lansarea aplicației de vizualizare a datelor Recensământului populației și al locuințelor din anul 2014 (<http://recensamant.statistica.md>), lansarea platformei Gender Pulse (www.genderpulse.md) și inițierea implementării unei platforme naționale dedicate de raportare online pentru indicatorii ODD. A fost inițiată activitatea privind elaborarea setului de documente și stabilirea instrumentarului pentru acordarea accesului la datele individuale în scopuri științifice. Ca parte a unei restructurări generale a BNS, a fost consolidată unitatea centrală de diseminare a instituției prin fuzionarea subdiviziunilor responsabile de diseminare a datelor și de comunicații. S-au înregistrat unele progrese în instruirea personalului în domeniul diseminării datelor și comunicării, dar există încă o lipsă de formare în vederea promovării produselor statistice ale BNS.

În general, după implementarea strategiei poate fi constatat că statisticile oficiale, oferite de BNS, sunt prezentate într-un mod clar, și disponibile și accesibile publicului pe o bază imparțială, cu metadate și îndrumări, vizualizări grafice și instrumente interactive. Totodată, deși BNS este conștient de necesitățile utilizatorilor, care este în continuă creștere și schimbare, instituția nu răspunde întotdeauna la aceste nevoi

în cel mai adecvat mod. De asemenea, BNS, dar și alți producători de date nu evaluează în mod regulat nivelul de satisfacție a utilizatorilor.

Printre alți producători de date, care fac disponibile statisticile sale publicului, oferă informații într-un mod clar și prezintă precizări metodologice pot fi evidențiate BNM și Agenția de Mediu. Totuși, marea majoritatea a producătorilor de date statistice prezintă informațiile într-un mod fragmentar și nu oferă metadate. Totodată, lipsa procedurilor de comunicare și diseminare a datelor rămâne o problemă în relațiile dintre producătorii de date statistice și deținătorii de date administrative.

Măsura 1.3.2. Promovarea culturii statistice la nivelul utilizatorilor

În Strategie se menționează că în societate se observă o nevoie clară pentru dezvoltarea culturii statistice. La rândul său, sporirea nivelului culturii statistice, pe de o parte, duce la îmbunătățirea procesului de luarea a deciziilor, deoarece autoritățile publice pot obține o imagine reală privind evoluțiile socio-economice, iar pe de altă parte, oferă societății un instrument pentru evaluarea calității politicilor implementate.

Măsura dedicată sporirii nivelului culturii statistice trebuia să ducă la majorarea cu 30% a numărului de utilizatori ai statisticii oficiale în 2020 comparativ cu 2015. Acțiunile prevăzute în măsură, au fost realizate în mare parte, iar ținta stabilită a fost atinsă. Către 2020 numărul de utilizatori ai statisticilor oficiale a crescut considerabil.

În acest context, însă, trebuie de menționat că majorarea numărului de utilizatori nu reflectă direct gradul de creștere a culturii statistice, ci indică, mai degrabă, asupra creșterii interesului utilizatorilor față de statisticile oficiale. Totodată, rezultatele interviuării privind evaluarea implementării SDSSN au arătat că majoritatea persoanelor chestionate consideră că nivelul culturii statistice a utilizatorilor s-a îmbunătățit. Totuși, în baza interviurilor particulare cu reprezentanții instituțiilor guvernamentale s-a constatat existența anumitor probleme ce țin de cultura statistică a utilizatorilor. Astfel, de multe ori cetățenii ce solicită date statistice de la instituții publice formulează într-un mod confuz cererile sale, deoarece confundă noțiunile. O altă situație se referă la faptul că în prezent funcționarii publici recurg puțin la date statistice în procesul de elaborare a politicilor. În baza celor menționate se poate de concluzionat că deși acțiunile incluse în măsură au fost în mare parte realizate și a fost obținut un oarecare progres, la capitolul cultura statistică a utilizatorilor există deficiențe.

Obiectivul 2.1. Sistemul statistic național consolidat sub aspect organizațional, operațional și funcțional

Măsura 2.1.1. Consolidarea politicilor și coordonarea statisticii

O evoluție majoră a fost adoptarea noii Legi cu privire la statistica oficială în anul 2017, care recunoaște principiile esențiale pe care se fundamentează sistemul statistic național, inclusiv independența profesională, angajamentul privind calitatea, adecvarea resurselor, etc. A fost reactivat Consiliul Național pentru Statistică ca organ consultativ în domeniul statistic. S-a intensificat activitatea de promovare a rolului statisticii și a produselor statistice în societate, prezența staff-ului BNS la evenimentele internaționale oficiale în domeniul statisticii cu promovarea produselor statistice naționale și contribuția BNS la procesele statistice și transferul bunelor practici internaționale.

Circa un sfert din experții care au participat la sondaj în cadrul evaluării consideră că în ansamblu în perioada 2016-2020 independența BNS s-a îmbunătățit semnificativ, iar alt sfert consideră că independența s-a îmbunătățit, dar nesemnificativ.

În pofida acestor progrese, până la moment sistemul statistic național nu este definit la nivelul altor producători de statistici oficiale și nu a fost elaborat un concept de organizare a sistemului statistic național. Programele anuale de lucrări statistice pentru sistemul statistic național, contrar denumirii, includ doar lucrări

și indicatori de care direct este responsabil BNS sau care sunt furnizate BNS de către alte autorități și instituții publice pentru producerea de către BNS a statisticilor oficiale. Nu au fost definite lucrările statistice comune pentru tot sistemul statistic național.

Măsura 2.1.2. Fortificarea managementului resurselor umane

Resursele umane au rămas o constrângere critică pentru sistemul statistic național. Rata de fluctuație a cadrelor pe întreg sistemul BNS în 2019 a fost 6%, dar din cauza reorganizării instituționale a BNS, nu este comparabil cu nivelul inițial din 2016. Strategia includea elaborarea unor instrumente pentru motivarea financiară și nonfinanciară a personalului calificat și menținerea acestuia în sistemul statistic național. Reorganizarea și constrângerile bugetare severe au făcut imposibilă realizarea acestora. Au fost elaborate planuri anuale pentru instruirea personalului, deși formarea profesională continuă a personalului a avut loc preponderent în cadrul unor evenimente ad-hoc sau planificate în cadrul proiectelor de asistență tehnică, dar și în cadrul forumurilor internaționale specializate, dar nu gestionate de BNS. O evoluție extrem de îngrijorătoare este breșa apărută în procesul de formare inițială a specialiștilor în statistică, în anii 2018-2019 Academia de Studii Economice, singura instituție care tradițional pregătește statisticieni, neprimind nici o solicitare de înscriere la specialitatea statistică.

În general, profesia de statistician în Republica Moldova este dominată de femei, lucru care se observă chiar de la intrarea în procesul de formare profesională inițială. Pe de altă parte, în mod tradițional, conducerea organului de statistică în ultimele șapte decenii a fost asigurată preponderent de bărbați.

Una din mizele cele mai mari ale BNS în Strategie era crearea Centrului de pregătire profesională în domeniul statisticii. Acesta urma să îndeplinească și alte funcții, inclusiv cea de instruire a utilizatorilor și de promovare a culturii utilizării datelor statistice. Această acțiune nu a fost îndeplinită, din cauza lipsei de sprijin vizavi de această acțiune din partea Guvernului. În urma reorganizării din 2018, în BNS a fost instituită Secția instruire în statistică care urma doar parțial să preia funcțiile Centrului, însă primul specialist a fost angajat abia în 2021.

Măsura 2.1.3. Finanțarea susținută și sustenabilă a activităților statistice

Deși în Raportul de monitorizare a realizării SDSSN 2016-2020, 2 din cele 3 acțiuni preconizate sunt bifate ca fiind realizate integral, iar alta realizată parțial, măsura de finanțare susținută și susținută rămâne a fi una și mai problematică pentru întreg sistemul statistic. Această percepție este împărtășită și de participanții sondajului online, inclusiv echipa BNS, unde peste jumătate din participanți nu a remarcat schimbări pe parcursul implementării strategiei, iar puțin peste 1/3 au menționat despre careva îmbunătățiri în modalitatea de finanțare din bugetul de stat, dar ne semnificative. Bugetul BNS din perioada 2016-2020 a fost în măsură să finanțeze doar activitățile operaționale de bază, nefiind corelat cu cadrul de resurse pentru produse și activități noi, precum și pentru dezvoltare instituțională. În condițiile în care în ultimii ani în medie peste 85% din resursele puse la dispoziție de la bugetul public reprezintă cheltuieli salariale, posibilitățile de renovare a sistemului IT sau de implementare a metodelor moderne de producție a informației statistice au rămas limitate. Chiar dacă Programul anual de lucrări statistice a fost realizat în termenele stabilite, acesta fiind reperul de măsurare a utilizării eficiente a resurselor din cadrul strategiei, extinderea termenului de eficiență arată rezerve de a îmbunătăți lucrurile prin crearea unui sistem de înregistrare al timpului care să permită calcularea costurilor lucrărilor și produselor statistice, inexistent la moment. La capitolul gestiunii asistenței externe, chiar dacă BNS a beneficiat sub diferite forme în 11 proiecte, iar acțiunea din punct de vedere tehnic a fost bifată de asemenea drept realizată, există anumite vulnerabilități și în acest context. Astfel, implementarea cu întârziere de doi ani a Proiectului UE ParStat a cauzat unele întârzieri în implementarea multor activități, iar neinițierea implementării Proiectului UE privind asigurarea BNS cu echipament tehnic (în cadrul proiectului ENI/2019/406-262 "Supply of Equipment for the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova") a cauzat nerealizarea acțiunilor privind: dezvoltarea și modernizarea infrastructurii

tehnologiei informaționale. Totodată, pentru a atenua lipsa de finanțare din partea UE pentru echipamentul IT, UNFPA și SDC au achiziționat tehnica IT necesară pentru 6 departamente în vederea abilitării și pentru a putea prelucra volume mari de date, inclusiv prin oferirea de tablete pentru colectarea datelor în teren.

Obiectivul 2.2. Rolul consolidat de coordonator al Biroului Național de Statistică pentru sistemul statistic național

Măsura 2.2.1. Optimizarea/redefinirea atribuțiilor și funcțiilor sistemului statistic național

În 2018 a fost realizată acțiunea planificată de reorganizare instituțională a BNS. În pofida reorganizării, există păreri că structura regională rămâne prea extinsă, în timp ce la nivel central BNS duce lipsă de resurse umane. Cadrul normativ nu oferă managementului BNS suficientă flexibilitate pentru detașarea și relocarea teritorială a personalului.

Au fost documentate / inventariate 3 procese statistice, dar nu este clar dacă acestea sunt sau nu suficiente pentru a realiza un salt calitativ. A fost transferată responsabilitatea pentru unii indicatori aferenți managementului deșeurilor către Agenția de Mediu. Totuși, nu au fost formal identificați alți producători de statistici oficiale. Legea nr.93/2017 privind statistica oficială este într-o anumită coliziune cu Legea 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal, ceea ce a blocat/restricționat accesul BNS la sursele de date administrative.

Strategia prevedea realizarea auditului de sistem privind funcțiile și realizarea atribuțiilor conform practicilor internaționale. Aceasta nu a fost realizată, deoarece în secția de audit intern și management al calității al BNS nu este angajat nici un specialist, ceea ce reflectă problemele grave cu care se confruntă BNS în atragerea și menținerea personalului calificat.

Măsura 2.2.2. Coordonarea sistemului statistic național de către Biroul Național de Statistică, ca serviciu de interes general

Strategia și-a propus o măsură ce avea scopul de a întări rolul Biroului Național de Statistică în calitate de coordonator al sistemului statistic național. Pentru realizarea dezideratului propus au fost stabilite acțiuni, ce au fost divizate pe 2 direcții: coordonarea strategică ce presupune, în mare parte, cooperarea cu alte instituții și coordonarea metodologică. Deși s-a atins un anumit progres, măsura prevăzută în Strategie nu a fost realizată integral. Dacă pe dimensiunea coordonării strategice au fost realizate majoritatea acțiunilor, atunci la coordonare metodologică rezultatele sunt modeste: cea mai mare parte din acțiuni nu a fost realizată sau au fost realizate parțial.

Deși, BNS a obținut o bază legală pentru coordonarea SSN e nevoie de îmbunătățit instrumentele utilizate pentru coordonare. În prezent, cooperarea dintre actorii implicați în SSN nu are un caracter sistemic și este îngustă, deoarece, în linii mari, se rezumă, doar, la furnizarea de date de la diferite autorități și instituții publice.

Măsura 2.2.3. Determinarea și recunoașterea producătorilor de date statistice

Măsura dată prevede doar trei acțiuni: stabilirea procedurii de identificare a producătorilor de date, identificarea acestora și fortificarea capacităților producătorilor. La modul practic, nici una din aceste acțiuni nu a fost realizată pe deplin, cauza principală invocată în rapoartele de monitorizare a Strategiei fiind întârzierea în demararea proiectului de asistență externă din partea UE. Aceasta relevă problema insuficienței capacităților și a leadership-ului BNS în cadrul SSN.

Evaluarea implementării Strategiei în baza obiectivelor asumate

Obiectivul 1.1. Statistica oficială aliniată la standardele de calitate internaționale

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
În perspectiva anului 2020, procesele statisticilor naționale oficiale ale Republicii Moldova să fie aliniată la standardele de calitate internaționale pînă la un calificativ oficial recunoscut ca „mediu”, comparativ cu situația actuală, care plasează alinierea ca fiind în fază „incipientă”.	Indicator realizat, dar cu rezerve	<p>Au fost remarcate progrese în ceea ce ține de alinierea la standardele internaționale (ex: alinierea indicatorilor statisticii macroeconomice la indicatorii EUROSTAT/ONU în termeni de comparabilitate și disponibilitate), precum și elaborarea noii Legi privind statistica oficială și reorganizarea Biroului Național de Statistică în conformitate cu recomandările Evaluării Globale a SSN.</p> <p>Totuși, la capitolul percepțiilor părților vizate, progresul poate fi apreciat ca fiind unul pozitiv, dar ne semnificativ. Conform sondajului online, 53% din 80 respondenți au menționat că situația s-a îmbunătățit ne semnificativ la capitolul calității datelor statistice, fapt determinat de îmbunătățirea metadatelor, accesului utilizatorilor la informații statistice și alinierea acestora la standardele internaționale, colectarea de noi serii de date și creșterea gradului de detaliere. Totuși, capacitățile instituționale, umane și financiare limitate, au subminat implementarea mai plenară a standardelor internaționale de calitate.</p>

Măsura 1.1.1. Introducerea sistemului de calitate în sistemul statistic național

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Politică de calitate asumată, sistem de management al calității definit și implementat în cadrul Biroului Național de Statistică și altor producători de statistici oficiale	Parțial realizat	Un sistem propriu-zis de management al calității nu a fost definit și implementat.

Conform raportului final de monitorizare a Strategiei, au fost întreprinși primii pași în direcția elaborării politicii de calitate (care încă nu a fost adoptată), sistemul de management al calității a fost definit și implementat în cadrul Biroului Național de Statistică și al altor producători de statistici oficiale, precum BNM. BNS are o politică clară de adoptare a standardelor și metodologiilor europene și internaționale în compilarea statisticilor oficiale.

Au fost adaptate la contextul național o serie de clasificări și nomenclatoare internaționale care includ cele pentru venituri și cheltuieli, al unităților teritoriale statistice (NUTS), metodologia de calcul a PIB (UN2008),

clasificările activităților economice, categoriile demografice (etnie, țări, limbi, religie) în conformitate cu standardele UE și activitățile de muncă (SNA 2008).

În ceea ce privește adoptarea de către BNS a principiilor de calitate ale Codului de bune practici al statisticilor europene, s-au înregistrat unele progrese privind implementarea Cadrului european de asigurare a calității sistemului statistic. Sunt necesari indicatori atât pentru calitatea rezultatelor, cât și pentru calitatea proceselor. În acest sens, a fost elaborată Foaia de parcurs privind implementarea Managementului Calității în cadrul BNS și planul de acțiuni privind implementarea acesteia. Aceasta este o activitate nouă și, prin urmare, au apărut probleme de resurse din cauza disponibilității limitate de personal și de abilități și experiență necesară.

A fost îndeplinită cerința de a implementa un calendar complet de diseminare a datelor statistice, în conformitate cu Codul de practici al statisticilor europene. A fost pus la dispoziție un calendar complet al comunicatelor de presă, al actualizării băncii online de date statistice și al publicațiilor. Utilizatorii sunt informați și li se oferă explicații dacă se ajustează, în cazuri excepționale, o dată de lansare publicată.

Alte acțiuni (a se vedea, de asemenea, măsura 1.3.1) au inclus noi inițiative pentru a oferi acces la date statistice oficiale și metadate, îmbunătățiri aduse instrumentelor și tehnologiilor de diseminare a datelor SNN, cum ar fi actualizarea bazei de date online a BNS și implementarea unei baze de date dedicate ca viitoare platformă națională de raportare online pentru indicatorii ODD. Metadatele pentru utilizatori au fost armonizate în conformitate cu standardele UE de raportare a metadatelor de ESMS (Euro SDMX Metadata Structure), și completate metadatele în format SIMS (care reprezintă rapoarte de calitate pentru utilizatori și producători) pentru unele anchete statistice în întreprinderi și gospodării. Accesul la microdate a fost oferit utilizatorilor de date prin intermediul camerei securizate la sediul central al BNS și se desfășoară lucrări experimentale pentru diseminarea microdatelor anonimizate.

Noi surse de date au fost puse la dispoziția utilizatorilor prin intermediul conținutului de informații statistice online al NSS. Acestea includ date cu mai multe dezagregări, în formate reutilizabile și pe înțelesul tuturor, inclusiv: indicatori ODD⁴, statistici de gen⁵, statistici regionale⁶, statistici demografice⁷, și indicatori și metadate naționale. În plus, utilizatorii pot acum accesa și descărca seturi de date conexe de la alți furnizori de date.

În ceea ce privește alte standarde internaționale, a existat o anumită aliniere a proceselor statistice în BNS la Modelul Generic al Proceselor Statistice (GSBPM) pentru monitorizarea calității prin documentarea integrală a proceselor statistice conform modelului GSBPM pentru unele anchete statistice.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Această măsură poate fi considerată extrem de relevantă, deoarece alinierea la standardele și clasificările internaționale se aplică tuturor sectoarelor BNS în compilarea statisticilor comparabile la nivel internațional. Calitatea este un subiect abordat în mai multe sectoare, inclusiv subcomitetul UE-Moldova pentru cooperare economică, gestionarea finanțelor publice, servicii și control financiar și antifraudă.

Eficiența și eficacitatea: Majoritatea măsurilor au fost implementate complet sau parțial. Implementarea managementului calității este un proces treptat care necesită o actualizare continuă.

Coerența: Acțiunile întreprinse sunt în conformitate cu celelalte acțiuni din strategie și sunt strâns legate în special cu obiectivul 1.3 „Informații statistice și date diseminate și utilizate în mod eficient în societate”.

⁴ <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&id=6306&idc=605>

⁵ <https://genderpulse.md/>; <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=264&>

⁶ <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=349&>

⁷ <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=103&>

Impact: Este dificil de evaluat în acest moment impactul implementării standardelor și clasificărilor internaționale, întrucât acestea au avut loc relativ recent. Cu toate acestea, este sigur că întregul proces de producție statistică depinde de acestea (de la analiza nevoilor de date până la diseminarea și utilizarea acestora), iar comparabilitatea datelor Republicii Moldova cu alte state poate contribui la creșterea vizibilității Moldovei la nivel internațional.

Durabilitatea: Progresele în implementarea standardelor și clasificărilor și a platformei îmbunătățite de diseminare pot fi considerate acțiuni durabile.

Drepturile omului și egalitate de gen: Dimensiunea calității acoperă toate procesele statistice. Integrarea drepturilor omului și a egalității de gen în statistici trebuie să înceapă de la etapa de identificare a nevoilor, cu implicarea reprezentanților relevanți în consultări privind metodologia / instrumentele pentru a asigura reflectarea în SSN a datelor despre aceste grupuri.

Măsura 1.1.2. Optimizarea proceselor de producție statistică

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Frecvența acțiunilor de optimizare a proceselor de producție în cadrul sistemului statistic național efectuate "continuu - cu o regularitate minimă anuală"	Realizat, cu rezerve	Optimizarea proceselor este puternic frânată de problemele cu accesul la datele cu caracter personal din registrele administrative.

Conform sondajului recent al utilizatorilor de statistici, 74% au răspuns că implementarea măsurilor de optimizare a proceselor de producție statistică a condus la o îmbunătățire în perioada 2016-2020.

Acțiunile pentru această măsură au inclus elaborarea unei foi de parcurs pentru reducerea sarcinii de răspuns a respondenților. Aceasta propune extinderea utilizării surselor de date administrative și de alt tip (ex: date de la prestatorii de utilități publice sau servicii de telefonie mobilă, date mari, date spațiale, etc.) pentru producerea de indicatori statistici și îmbunătățirea calității acestora. Utilizatorii principali și respondenții trebuie consultați mai frecvent pentru a reduce și optimiza numărul de indicatori statistici și chestionare, iar cooperarea cu utilizatorii-cheie, în special organismele administrației publice, ar trebui să conducă la excluderea indicatorilor statistici care nu sunt utilizați în monitorizarea și evaluarea strategiilor naționale și sectoriale. Planul de acțiuni are, de asemenea, scopul de a reduce numărul respondenților chestionați și de a extinde utilizarea anchetelor pe bază de sondaj, în locul anchetelor cercetărilor exhaustive la sondaje pe bază de eșantion, în special pentru cele anuale.

Software-ul online de date statistice a BNS a fost actualizat, iar conținutul datelor a crescut de la 750 de fișiere de date PX-web la 1200. Cu toate acestea, planurile de dezvoltare a unui sistem de informații statistice integrate bazate pe metadate au fost suspendate din cauza lipsei de finanțare așteptată de la Uniunea Europeană. Dezvoltarea viitoare a acestei activități va depinde de obținerea de noi surse de finanțare de la UE și Guvernul Republicii Moldova - acest proiect ar trebui să fie o componentă-cheie a noii strategii.

Implementarea a fost în curs de desfășurare pentru un nou Sistem Informațional Geografic (GIS). Progresul include crearea unui model de date GIS și colectarea de date georeferențiate privind clădirile și locuințele care vor contribui la baza următorului recensământ și la statistica cu privire la întreprinderi. Este prevăzut un geoportals statistic pentru diseminarea de date georeferențiate de către BNS.

Au fost depuse mai multe eforturi pentru utilizarea surselor de date administrative, dar au apărut dificultăți în obținerea accesului la date individuale din registrele de stat de la mai multe autorități. De asemenea, au fost întâmpinate obstacole legale în obținerea accesului la date din partea Centrului pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal și a altor entități publice. Pentru a soluționa această problemă, o modificare a legii este gata din 2020, dar nu a fost pusă în aplicare.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Această măsură poate fi considerată foarte relevantă, deoarece optimizarea proceselor statistice ține de sarcina centrală a BNS. În plus, optimizarea respectivă este și mai relevantă în contextul creșterii nevoilor și cererilor de date, precum și a numărului de utilizatori din ultima perioadă.

Eficiență și eficacitate: Toate eforturile BNS încă nu sunt suficiente și destul de conjugate. Majoritatea inițiativelor BNS sunt promovate cu dificultate din cauza capacității scăzute a BNS de a transmite mesaje altor autorități pe înțelesul acestora, precum și din cauza existenței multor procese paralele care vin în contradicție cu principiile BNS, la aprobarea cărora BNS fie este ignorat, fie nu reușește să le urmărească și să reacționeze rapid.

Coerență: acțiunile întreprinse sunt în concordanță cu celelalte acțiuni din strategie în ceea ce privește optimizarea generală a tuturor aspectelor procesării ciclului de viață al datelor statistice.

Impact: o mare parte din impactul scontat al acestei măsuri nu a fost încă atins. Elaborarea foii de parcurs pentru reducerea sarcinii asupra respondenților este un pas important, dar aceasta a fost pusă doar parțial în aplicare. La fel, dezvoltarea unui sistem statistic informatic integrat este de o importanță critică pentru optimizarea proceselor statistice, dar este încă la câțiva ani distanță de a fi realizată. S-au făcut progrese bune în inițierea dezvoltării unui GIS, dar impactul acestuia este de perspectivă lungă. Rezultate concrete au fost observate din actualizarea platformei de diseminare și din extinderea datelor disponibile pentru utilizatorii finali.

Durabilitate: Crearea platformei de diseminare și registrului statistic al populației pot fi considerate acțiuni durabile. Sustenabilitatea celorlalte acțiuni va depinde de disponibilitatea de finanțare în anii următori, dar și de conturarea unei viziuni clare în acest sens.

Drepturile omului și egalitate de gen: Optimizarea proceselor de producție statistică poate pune bazele menținerii datelor privind drepturile omului și egalitatea de gen în asigurarea unei colectări îmbunătățite a datelor de la grupurile vulnerabile și a unor seturi de date mai dezagregate.

Măsura 1.1.3. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii tehnologiei informaționale și de comunicații a sistemului statistic național

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Nivel de modernizare a sistemului tehnologiilor informaționale și de comunicații al sistemului statistic național considerat „ridicat” cu un grad de automatizare a proceselor statistice de 80%	Nerealizat	Din cauza lipsei de resurse financiare, sistemele IT ale BNS au rămas la un grad avansat de uzură morală și fizică.

UNFPA și SDC au încercat să medieze lipsa de echipament, prin echiparea a 6 direcții cu tot echipamentul necesar. Totuși, o serie de acțiuni legate de TIC nu au fost realizate, fiind suspendate din cauza lipsei sau întârzierii de finanțare așteptată de la UE. Acestea au inclus accesul la o infrastructură TIC pentru oficiile statistice teritoriale (regionale) și actualizări generale ale infrastructurii TIC a SSN. Lucrările viitoare la aceste activități vor depinde de obținerea de noi surse de finanțare pentru asistență tehnică și pentru achiziționarea de echipamente noi din partea partenerilor de dezvoltare și a Guvernului Republicii Moldova. În ceea ce privește obiectivul de dezvoltare (elaborarea și implementarea) a unui sistem informațional automatizat integrat, realizarea acestuia a depins de suportul donatorilor. La moment, se află la o fază incipientă (lansată cu întârziere de circa 2 ani) și este critic necesară o viziune proprie și exhaustivă a BNS privind dezvoltarea sistemului în baza unei analize a capacităților și oportunităților și planificării implementării etapizate (project-based) a acesteia.

Au fost observate unele îmbunătățiri ale componentelor viitorului sistem statistic informatic integrat al BNS legate de planificarea, colectarea, diseminarea și stocarea datelor statistice, în special utilizarea tabletelor în scopuri de pilotare a colectării datelor georeferențiate despre clădiri sau testării colectării de date prin metoda CAPI în cadrul AFM, iar pe site-ul web al BNS au fost implementate unele instrumente moderne de prezentare și vizualizare a informației statistice diseminate.

În ceea ce privește implementarea de noi servicii electronice și digitalizarea pentru interoperabilitatea datelor statistice, BNS planifică adoptarea standardului SDMX pentru schimbul de date pe termen lung. S-au făcut anumiți pași în vederea consolidării capacităților în acest sens. Cu toate acestea, acest lucru va necesita resurse suplimentare și o infrastructură TIC mai integrată pentru o implementare plină.

Privind capacitatea specialiștilor din cadrul BNS de a utiliza soluții TIC, persistă probleme în atragerea și recrutarea personalului TIC din cauza nivelului scăzut de salarizare. Nivelurile salariilor din acest domeniu sunt mai mici decât pentru ministere sau alte agenții guvernamentale și cu mult sub cele din sectorul privat.

Platforma guvernamentală de interoperabilitate și schimb de date MConnect nu a fost adoptată pe scară largă în cadrul SSN din cauza unor deficiențe și limitări în ceea ce privește capacitățile instituțiilor în cauză deținătoare de registre de stat și departamentale în executarea reglementărilor legale și execuția tehnică a serviciilor web solicitate de consumatorii de date prin care ar avea loc schimbul de date, dar și din cauza documentării insuficiente a sistemelor informaționale gestionate de BNS și a capacităților limitate de argumentare legală a dreptului de acces la date individuale în scopul producerii de statistici oficiale.

S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește utilizarea MCloud, platforma tehnologică comună lansată de guvern, pentru a eficientiza cheltuielile pentru serviciile IT bazate pe centre de date consolidate și gestionarea partajată. Unele aplicații au fost migrate, altele sunt planificate spre migrare, deși aceasta nu este o chestiune simplă din cauza limitărilor capacității personalului IT. De asemenea, rămâne discutabilă obligarea BNS de a se integra în inițiativa de consolidare a centrelor de date până la clarificarea impactului acesteia asupra independenței profesionale a BNS.

A fost elaborată o aplicație IT de vizualizare a principalilor indicatori din situațiile financiare și aplicația IT pentru respondenți „Ce formulare trebuie să prezint?”, ultima ajutând utilizatorii la planificarea mai bună a raportării statistice. Totodată, a fost instituită raportarea electronică prin includerea în ghișeul unic al CTIF a 26 rapoarte statistice și financiare, ceea ce a redus semnificativ efortul de muncă manuală. A fost adoptată politica de securitate informatică în cadrul BNS și desfășurat un audit extern privind conformitatea și asigurarea securității în procesul de prelucrare a datelor cu caracter personal. În prezent, toate publicațiile statistice ale BNS pot fi accesate pe site-ul www.statistica.gov.md în format pdf și Excel.

criterii de evaluare

Relevanță: Această măsură poate fi considerată extrem de relevantă, deoarece îmbunătățirea infrastructurii TIC acoperă toate activitățile SNN. O infrastructură TIC rezilientă este esențială pentru a stabili bazele pentru elaborarea în timp util a unor statistici relevante și de înaltă calitate.

Eficiență și eficacitate: Dificil de estimat deoarece o bună parte din acțiunile planificate nu au fost implementate din cauza lipsei de finanțare.

Coerență: acțiunile întreprinse sunt în concordanță cu celelalte acțiuni din Strategie în ceea ce privește îmbunătățirea generală și modernizarea infrastructurii TIC.

Impact: O mare parte din impactul acestei măsuri nu a fost încă realizat din cauza lipsei de finanțare pentru achizițiile de echipamente IT noi.

Durabilitate: Aplicațiile MCloud și MConnect pot fi considerate pe deplin sustenabile, deoarece sunt inițiative ale Guvernului. Totuși, sustenabilitatea celorlalte acțiuni axate pe TIC va depinde de disponibilitatea viitoare a finanțării.

Drepturile omului și egalitate de gen: O infrastructură TIC îmbunătățită poate pune bazele necesare pentru colectarea, stocarea și diseminarea datelor privind drepturile omului și egalitatea de gen.

Obiectivul 1.2. Produsele și serviciile statistice diversificate, dezvoltate și consolidate

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
În perspectiva anului 2020, gradul de satisfacere cu produse și servicii statistice comparabile cu standardele internaționale crește treptat de la nivelul actual de „satisfăcător” la nivelul „mediu”.	Indicator realizat, dar cu rezerve	Pentru toate domeniile statistice se atestă un progres pozitiv, dar insuficient, fapt confirmat și de chestionarul online. Spre exemplu, 52% din cei 79 respondenți au afirmat că la capitolul optimizării proceselor de producție statistică situația s-a îmbunătățit, dar nesemnificativ, iar altele 23% au afirmat că situația s-a îmbunătățit semnificativ. Totodată, două treimi din respondenți consideră că indicatorii statistici sunt aliniați, dar parțial, la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Prin urmare, progresele înregistrate până acum sunt apreciate, însă necesită să fie continuate în vederea dezvoltării continue a produselor statistice în domeniile menționate mai jos.

Măsura 1.2.1. Dezvoltarea statisticii macroeconomice

Indicatorul evaluat	Calificativ	Comentariu
----------------------------	--------------------	-------------------

	(Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	
Indicatori ai statisticii macroeconomice (indicatorii statistici de bază din conturile naționale, statistica prețurilor și statistica comerțului exterior de mărfuri și servicii) disponibili și comparabili cu indicatorii EUROSTAT/ONU”.	Indicator realizat, cu rezerve	<p>În cazul indicatorilor de bază din conturile naționale acțiunile preconizate au fost realizate aproape integral, acțiunile aferente statisticilor comerțului exterior au fost implementate parțial, iar cele ce abordează statistica prețurilor de consum într-o măsură mai mică. Chiar și așa, acțiunea este catalogată drept Realizată, cu rezerve, întrucât procesul de aliniere la standardele UE / internaționale a fost declanșat pentru marea majoritate a indicatorilor scontați. În plus, s-a reușit alinierea deplină a celui mai important indicator macroeconomic (PIB).</p> <p>În același timp, evoluția calității indicatorilor în statistica macroeconomică este apreciată în general pozitiv de către participanții la sondajul online. Astfel, 43,8% din respondenți au remarcat îmbunătățiri, dar ne semnificative, alte 35,9% au văzut lucrurile îmbunătățite semnificativ, iar alte 18,8% nu au remarcat schimbări. Este de menționat că datele dezagregate relevă că percepția este mai pozitivă în rândul angajaților BNS, unde răspunsul dominant a fost că Situația s-a îmbunătățit semnificativ (52,4%), în timp ce răspunsul majoritar al celeilalte părți a eșantionului, formată în mare parte din utilizatori calificați de date statistice, a fost că Situația s-a îmbunătățit, dar ne semnificativ (49%).</p>

Principala preocupare strategică în cadrul acestei măsuri a ținut alinierea indicatorilor statisticii macroeconomice cu indicatorii EUROSTAT/ONU în termeni de comparabilitate și disponibilitate.

Astfel, tranziția de la SCN 1993 / SEC 1995 la SCN 2008 / SEC 2010, pin implementarea metodologiei, elaborarea conturilor naționale, inclusiv recalcularea și revizuirea seriilor dinamice în conformitate cu metodologia Sistemului Conturilor Naționale al Organizației Națiunilor Unite-2008)/Sistemul European de Conturi – 2010 sunt realizări ce corespund acțiunilor indicate în strategie. La acest compartiment se mai adaugă și elaborarea și implementarea conturilor regionale folosind metoda producției (pentru activități economice), seriile de date fiind disponibile pentru perioada 2013-2018 pentru regiunile de dezvoltare Centru, municipiul Chișinău, Nord, Sud, UTA Găgăuzia.

O provocare pentru BNS rămâne alinierea la practica UE și cu cadrul temporal de diseminare a datelor aferente PIB. Dacă la nivelul UE prima estimare pentru datele PIB apare cu un interval de 45 de zile după perioada de raportare (date semnal), în Republica Moldova acest decalaj rămâne în continuare unul de 75 de zile.

În domeniul comerțului exterior au fost de asemenea consolidate calculele în conformitate cu metodologia și clasificatoarele internaționale: Nomenclatura Combinată a Mărfurilor (HS-2017) și Nomenclatura

Combinată (CN) a Uniunii Europene. Un punct nevralgic unde încă există spațiu de îmbunătățiri este legat de statistica comerțului extern cu servicii și alinierea cu indicatorii EUROSTAT/ONU. Chiar dacă în acest sens au fost aprobate norme metodologice și a fost actualizat instrumentarul statistic aplicat pentru cercetarea exportului și importului de servicii, acest proces încă necesită actualizări pentru a avea finalitate, iar nivelul de dezagregare al datelor disponibile pentru public în Balanța de Plăți Externe este încă limitat. La acest capitol BNS contribuie la producerea cifrelor comerțului de servicii prin furnizarea de date privind serviciile de transport și turism către BNM, cooperarea dintre ambele organe administrative fiind descrisă de ambele părți ca fiind foarte bună și fără probleme. Tot în același context, BNM și BNS au cooperat prin grupuri de lucru comune pentru identificarea indicatorilor statisticii ai comerțului exterior de mărfuri și servicii care necesită corelare cu indicatorii statisticii ai balanței de plăți și conturilor naționale, această acțiune fiind bifată de BNS ca realizată.

Statistica prețurilor prin metodologia de calcul a IPC aprobată în anul 2018 corespunde recomandărilor expuse în Manualul Indicii Prețurilor de Consum, elaborat de OIM, FMI, OCDE, Oficiul Statistic al Comunităților Europene (OSCE) și Banca Mondială. Urmare a acestor modificări a fost perfecționat sistemul de ponderare, îmbunătățită metoda de ajustări sezoniere și perfectată ajustarea influenței schimbului de calitate prin metoda imputării. În același timp, nu a fost finalizat schimbul de calitate conform metodologiei UE. Totodată, rămâne nerealizată acțiunea de elaborare a unui indice armonizat al prețurilor de consum (IAPC) în conformitate cu reglementările UE, dar și utilizarea datelor scanate direct din prețurile marilor centre de colectare sau elaborarea unui indice de locuințe. Motivele invocate au în vedere limita resurselor financiare și umane disponibile, dar și începerea cu întârziere sau neimplementarea unor proiecte de asistență tehnică.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura analizată are un nivel sporit de relevanță, reprezentând parte din conținutul produselor și serviciilor statistice. Orice modificări de metodologie, în special în cazul PIB, are impact asupra multor altor indicatori precum limitele deficitului bugetului public sau a datoriei publice.

Eficiența: Este dificil de estimat.

Eficacitatea: Din cele 11 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, 7 pot fi considerate ca fiind realizate integral, 3 – realizate parțial, iar 1 – nu a fost realizată în general.

Coerența: Implementarea acestei măsuri a fost realizată într-o manieră coerentă, contribuind simultan și la atingerea altor obiective din Strategie, cu precădere Obiectivul 1.1. „Statistica oficială aliniată la standardele de calitate internaționale”, dar și Obiectivul 1.3. „Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate”.

Impact: Impactul acțiunilor transpuse în practică poate fi considerat a fi semnificativ, în special în cazul statisticilor conturilor naționale, iar rezultatele obținute au reușit în mare măsură alinierea indicatorilor statisticii macroeconomice cu indicatorii EUROSTAT/ONU în termeni de comparabilitate și disponibilitate.

Durabilitatea: Având în vedere că peste jumătate din acțiuni au fost implementate integral și au asigurat un nivel de convergență mai sporit cu cadrul statistic al UE, iar Republica Moldova este angrenată în Implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, progresul reușit poate fi considerat unul sustenabil și în perspectivă medie și lungă.

Drepturile omului și egalitate de gen: Acest criteriu nu este relevant pentru măsura dată.

Măsura 1.2.2. Dezvoltarea statisticii agricole și a mediului înconjurător

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
Indicatori privind statistica agriculturii și mediului disponibili și comparabili cu indicatorii EUROSTAT/ONU	Indicator realizat cu rezerve.	<p>În linii generale, indicatorii naționali privind statistica agriculturii și a mediului pot fi comparați cu indicatorii similari prezentați de organizațiile internaționale (EUROSTAT, Banca Mondială). Deși, trebuie de menționat că sunt aspecte ce trebuie îmbunătățite. Un exemplu în acest sens se referă la statistica deșeurilor municipale. În prezent datele naționale privind deșeurile municipale nu pot fi comparate cu cele internaționale.</p> <p>Totodată, progresul realizat în îmbunătățirea calității statisticii agricole și a celei de mediu este confirmat și de rezultatele sondajului on-line prin care a fost evaluată implementarea SDSSN. Astfel, circa 55% din respondenți cred că calitatea indicatorilor statistici din domeniul agriculturii a crescut (22,5% din persoanele intervievate susțin că îmbunătățirile sunt semnificative, iar 32,4% din persoanele chestionate au declarat că progresul a fost ne semnificativ). Totodată, peste 61% din respondenți consideră că calitatea datelor privind mediul a devenit mai bună (24,3% din persoanele intervievate cred că este o îmbunătățire importantă, iar 37,1% din persoanele chestionate au afirmat că îmbunătățirea este ne semnificativă).</p>

Strategia și-a propus ca în domeniul statisticii agricole și a mediului înconjurător să fie perfecționat sistemul de colectare și procesare a datelor și să fie îmbunătățită elaborarea calculelor statistice. Astfel, dezvoltarea statisticii agricole și a mediului înconjurător trebuia să ducă la asigurarea disponibilității și comparabilității indicatorilor statistici de bază despre agricultură și mediul cu indicatorii EUROSTAT/ONU.

BNS are un rol central în producerea datelor statistice referitoare la agricultură. și în Strategie se menționează că statistica agriculturii este centralizată în cadrul BNS. În cazul statisticii mediului, pe lângă BNS, există și alți producători de date, iar BNS agreghează majoritatea statisticilor produse și le prezintă publicului. În prezent, cu excepția BNS, rolul altor producători de date din domeniul mediului nu este bine definit. Reforma Guvernului, realizată pe parcursul implementării Strategiei, la fel, nu a adus o anumită clarificare a rolurilor pentru diferiți producători de date statistice. În rezultatul reformei au fost create noi instituții producătoare de date statistice, care încă urmează să-și consolideze rolul în sistemul statistic național. De exemplu, a fost constituită Agenția de Mediu – instituție care se subordonează Ministerului Mediului. În prezent, Agenția de Mediu publică informații statistice, iar o parte din date sunt preluate, de la BNS. Agenția trece printr-o fază de tranziție în urma căreia trebuie să devină un producător independent de date statistice, iar BNS a oferit asistență metodologică în acest sens.

BNS produce o gamă largă de informații actuale cu privire la activitatea agricolă și, în general, respectă orientările UE și FAO. În cazul, producerii statisticilor de mediu, la fel, sunt urmate recomandările internaționale. În linii mari, activitatea BNS în producerea datelor statistice privind agricultura și mediul poate fi considerată satisfăcătoare, deși există anumite curențe. De exemplu, în cazul deșeurilor municipale datele din Republica Moldova nu pot fi comparate cu cele din UE. În Republica Moldova datele privind deșeurile municipale sunt prezentate în unități de volum, iar în UE în unități de masă. În prezent, la nivel oficial nu este aprobată nici o metodologie ce se referă la conversia din unități de volum în unități de masă a deșeurilor municipale. Deși, trebuie de menționat că Agenția de Mediu a realizat un exercițiu experimental și a transferat deșeurile municipale din unități de volum în unități de masă.

De asemenea, trebuie de menționat că, în linii mari, utilizatorii consideră că calitatea statisticilor oficiale în domeniul agriculturii și mediului s-a îmbunătățit. Această opinie este împărțită de majoritatea persoanelor care au fost intervievate despre calitatea statisticilor agricole și de mediu. Astfel, circa 55% din respondenți cred că calitatea indicatorilor statistici din domeniul agriculturii a crescut (22,5% din persoanele intervievate susțin că îmbunătățirile sunt semnificative, iar 32,4% din persoanele chestionate au declarat că progresul a fost nesemnificativ). În cazul statisticii de mediu, peste 61% din respondenți consideră că calitatea datelor a devenit mai bună (24,3% din persoanele intervievate cred că este o îmbunătățire importantă, iar 37,1% din persoanele chestionate au afirmat că îmbunătățirea este nesemnificativă).

Măsura din Strategie ce vizează dezvoltarea statisticii agricole și a mediului înconjurător a fost realizată parțial. Printre principalele rezultate atinse pot fi menționate: (1) reorganizarea cercetărilor statistice selective a micilor producători agricoli, (2) extinderea numărului balanțelor resurselor alimentare și utilizării lor, în conformitate cu metodologia FAO ONU, (2) identificarea setului de 45 indicatori de mediu recomandați de către CEE ONU și (3) stabilirea a 33 indicatori ai „creșterii verzi” recomandați de către OECD. Una dintre restanțe se referă la nerealizarea recensământului general agricol de probă.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura dată are un nivel înalt de relevanță. Dezvoltarea statisticii agricole și de mediu reprezintă un input important pentru realizarea politicilor în domeniu ce derivă din „Strategia națională de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020” și „Strategia națională de mediu pentru anii 2014-2023”. De asemenea, implementarea acestei măsuri se înscrie în contextul realizării Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, care prevede alinierea progresivă a sistemului statistic al Republicii Moldova la Sistemul Statistic European și cooperarea în domeniul statisticilor agricole și de mediu.

Eficiența și eficacitatea: Eficiența realizării acestei măsuri poate fi considerată drept medie. Din cele 10 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, 6 au fost realizate integral, 3 – realizate parțial, iar una a fost inițiată. Aceste rezultate au determinat ca măsura să fie realizată parțial. În același timp pentru realizarea acestei măsuri s-a planificat alocarea atât a surselor bugetare, cât și a mijloacelor bănești oferite de donatorii străini.

Compararea efortului financiar cu progresul moderat în implementarea acestei măsuri indică, mai degrabă, asupra unei eficiențe medii.

Coerența: Măsura a fost coerentă, urmărind scopul susținerii altor obiective din Strategie, inclusiv a Obiectivului „Produsele și serviciile statistice diversificate, dezvoltate și consolidate”.

Impact: Impactul acțiunilor implementate este important. Deși rezultatul scontat nu a fost atins și măsura a fost realizată parțial, acțiunile implementate au dus la îmbunătățirea producerii datelor statistice privind agricultura și mediul. Totuși, deși mulți indicatorii statistici naționali privind agricultura și mediul pot fi comparați cu indicatorii statistici produși de EUROSTAT, la acest capitol mai sunt curențe.

Durabilitatea: Rezultatele obținute în urma implementării acțiunilor sunt durabile în timp. Implementarea acțiunilor a dus la dezvoltarea cadrului metodologic aferent producerii datelor statistice despre agricultură și mediu. Aceste abordări metodologice pot fi aplicate pe viitor de producătorii datelor statistice.

Drepturile omului și egalitate de gen: Acest criteriu nu este relevant pentru măsura dată.

Măsura 1.2.3. Dezvoltarea statisticii întreprinderilor

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
Indicatori statistici privind activitatea întreprinderilor, produși și diseminați conform standardelor Uniunii Europene	Indicator realizat parțial.	<p>Analiza implementării activităților preconizate relevă că BNS a excelat mai bine în statisticile din domeniul antreprenoriatului, industrie, sectorul energetic și statistica inovării, dar a avut reușite modeste în acțiunile ce vizează domeniile de turism, transport, ITC sau construcții. Astfel, aproape jumătate din cele 18 acțiuni prevăzute (44,4%) nu au fost realizate deloc, iar motivele enunțate se referă la limitele financiare și umane disponibile, dar în mod special iese în prim plan lipsa asistenței externe din proiectul PAR (UE). Potrivit BNS, proiectul dat a demarat cu întârziere (iulie 2019), iar multe din acțiunile din cadrul măsurii se bazează pe asistența tehnică din contul acestui proiect.</p> <p>Conform sondajului online derulat, aproape 1/3 din respondenții non-BNS fie nu au văzut schimbări, fie constată chiar înrăutățiri în dreptul acestei măsuri. Această percepție se sincronizează cu nereușita implementării unor activități planificate în strategie și denotă că per general acțiunile nerealizate rămân de actualitate.</p>

Toate acțiunile planificate pentru această măsură au fost centrate pe obiectivul ca indicatorii statistici privind activitatea întreprinderilor să fie produși și diseminați conform standardelor Uniunii Europene.

În statisticile industriale în perioada dată principalii indicatori au fost recalculați în retrospectivă în conformitate cu CAEM-2 (acțiunea 2.3.1), iar începând cu anul 2017 indicii producției industriale sunt ajustați la factorul sezonier și factorul calendaristic în conformitate cu cerințele Eurostat (acțiunea 2.3.3). Totodată, acțiunea 2.3.1 ce se referea la diversificarea indicatorilor privind activitatea întreprinderilor din sectorul industrial conform cerințelor utilizatorilor naționali nu a fost realizată pe motiv că între timp a devenit irelevantă, Ministerul Economiei renunțând la solicitarea dată.

O sincronizare la cerințele europene a avut loc și în statistica energiei, acolo unde au fost elaborați și publicați 4 indicatori vizând prețurile la energie care sunt raportați semestrial și către Eurostat (acțiunea 2.3.11), iar balanța energetică este elaborată în conformitate cu standardele internaționale începând cu anul 2016 (acțiunea 2.3.12). O provocare la acest capitol rămâne faptul că din cauza lipsei de resurse umane, indicatorii lunari privind statisticile energetice sunt publicate la 35 de zile de la perioada de referință, în loc de 25 de zile conform rigorilor europene.

Pe dimensiunea statisticii de antreprenoriat este elaborată și publicată anual cercetarea cu indicatorii privind demografia întreprinderilor (acțiunea 2.3.9) în corespundere cu practicile Eurostat, iar datele privind activitatea IMM-urilor au fost extinse în Banca de date statistice cu alți 14 indicatori (acțiunea 2.3.8), acțiunile date fiind necesare și salutare, întrucât au îmbunătățit instrumentarul analitic de evaluare a competitivității și performanței afacerilor. De asemenea, deși nu a fost inclusă în Planul de acțiuni al Strategiei, cercetarea statistică în întreprinderi privind dezvoltarea mediului de afaceri din perspectiva de gen a adus valoare adăugată domeniului dat. În același timp, pe acest segment rămâne restantă și nerealizată acțiunea 2.3.5 ce presupunea compilarea de indicatori privind statistica structurală a întreprinderilor conform cerințelor Uniunii Europene.

Cele 2 acțiuni trasate pentru domeniul de Turism și anume Realizarea cercetării statistice privind cheltuielile nerezidenților cazați în structurile de primire turistică (2.3.15) și Realizarea cercetării statistice asupra gospodăriilor populației privind cererea turistică a rezidenților (2.3.16) au rămas nerealizate. Având în vedere existența mai multor seturi de date pline de contraste în acest sector cum ar fi numărul de unități de cazare oficial vs numărul de unități ce poate fi explorat pe pagini de rezervare precum Booking sau Tripadvisor sau dintre **numărul cheltuielile nerezidenților** rezultate din Balanța de Plăți Externe și numărul nerezidenților cazați oficial în unitățile de cazare, nerealizarea cercetărilor date este regretabilă, iar viitoarea strategie trebuie să ia în considerare în mod imperativ implementarea unor asemenea cercetări.

În domeniul statisticilor TIC a rămas nerealizată acțiunea 2.3.17 privind derularea cercetării statistice asupra populației privind utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor, activitate care ar trebui să rămână o prioritate având în vedere impactul și importanța tot mai mare a competențelor digitale. În raport cu mediul de business, acțiunea ce a ținut dezvoltarea statisticii tehnologiei Informației și comunicațiilor (electronice și poștale) în conformitate cu standardele internaționale (ONU/EUROSTAT) (acțiunea 2.3.14) a fost realizată doar parțial. Pe de o parte, a fost revizuită abordarea privind colectarea datelor statistice din domeniul TIC în întreprinderi conform recomandărilor experților Eurostat, fiind extins eșantionul cercetării. Pe de altă parte, după cum recomandă aceiași experți Eurostat BNS trebuie să revizuiască abordarea actuală privind controlul asupra întreprinderilor cu conexiuni la internet în scopul realizării cercetărilor TIC necesare în conformitate cu reglementările UE. În schimb, BNS ar trebui să examineze toate întreprinderile, cu sau fără conexiune la internet, pe o bază de eșantion, care ar permite și măsurarea indicatorilor aferenți disponibilității noilor tehnologii de informare și comunicare în diferite părți ale societății (economie, gospodării, administrație publică, etc.).

Dezideratul de a avea indicatorii statistici ai investițiilor în active materiale pe termen lung disponibili și comparabili cu indicatorii EUROSTAT (acțiunea 2.3.4) a fost atins doar parțial. Chiar dacă a fost modificat formularul statistic nr.2-INV în concordanță cu SNC 2014, iar activitățile economice au fost aduse conform CAEM rev. 2, rămâne necesar de identificat soluția recomandată de Eurostat privind calculul volumului de investiții în prețuri comparabile.

În domeniul construcțiilor a rămas nerealizată acțiunea de elaborare a metodologiei de calcul a indicelui costurilor în construcții, la fel cum a rămas nerealizată și acțiunea de dezvoltare a statisticii transporturilor de mărfuri și pasageri în conformitate cu standardele internaționale (ONU/EUROSTAT). Chiar dacă pentru cifra de afaceri în comerț au fost elaborate noi metadate acțiunea ce și-a propus de a dispune de indici de volum ai cifrei de afaceri calculați pe fiecare activitate economică din comerțul cu amănuntul și serviciile de piață conform cerințelor Uniunii Europene se înscrie în șirul celor nerealizate.

De asemenea, în perioada de derulare a Strategiei s-a reușit implementarea cercetării statistice privind activitatea de inovare (acțiunea 2.3.18), ceea ce constituie un element important al alinierii Republicii Moldova la acquis-ul comunitar în domeniul statisticii. Cei 7 indicatori noi din domeniul cercetării și inovării sunt obținuți în baza unui eșantion de întreprinderi din activități din domeniul industriei și serviciilor.

În același timp, evoluția calității indicatorilor în statistica întreprinderilor este apreciată în general pozitiv de către participanții la sondajul online. Astfel, 43,8% din respondenți au remarcat îmbunătățiri ne semnificative, alte 37,5% au văzut lucrurile îmbunătățite ne semnificativ, iar alte 14,1% nu au remarcat schimbări. Este de menționat că datele dezagregate relevă că percepția este mai pozitivă în rândul angajaților BNS, unde răspunsul dominant a fost că Situația s-a îmbunătățit semnificativ (60,9%), în timp ce răspunsul majoritar al celorlalte părți a eșantionului, formată în mare parte din utilizatori calificați de date statistice, a fost că Situația s-a îmbunătățit, dar ne semnificativ (46%). Este de consemnat că există un segment de 30 la sută din respondenți non-BNS care fie nu au văzut schimbări, fie constată chiar înrăutățiri. Această cifră corelează și cu situația de facto, în condițiile în care mai multe acțiuni preconizate pentru statistica întreprinderilor nu au fost realizate. Printre comentariile respondenților referitor la domenii aferente statisticii întreprinderilor poate fi menționat că "principala dificultate este lipsa începând cu anul 2015-2016 a statisticii dezagregate la 2 nivele, pentru a identifica domeniile care se includ la nivel general (de ex. Comunicații din (J) Informații și comunicații sau Transporturi din (H) Transport și depozitare, etc.)" sau doleanța de "a fi inclus cu frecvență mai înaltă a datelor din domeniul farmaceutic, combustibili".

criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura dată este relevantă și actuală. Aceasta vizează sincronizarea mai multor indicatori și statistici sectoriale după standardele UE și se pliază pe agenda de implementare a Acordului de Asociere. Totodată, unele noi cercetări care au fost propuse în domenii precum Turism, IT sau Antreprenoriat au fost menite să acopere anumite viduri de date inclusiv să îmbunătățească politicile prin evidențe mai bune.

Eficiența și eficacitatea: Din cele 18 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, 7 pot fi considerate ca fiind realizate integral, 3 – realizate parțial, iar 8 – nu au fost realizate în general.

Coerența: Implementarea acestei măsuri a fost realizată într-o manieră coerentă, contribuind simultan și la atingerea altor obiective din Strategie, cu precădere Obiectivul 1.1. „Statistica oficială aliniată la standardele de calitate internaționale”, dar și Obiectivul 1.3. „Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate”. Totodată, vulnerabilitățile de finanțare au afectat cu precădere măsura dată, având în vedere că majoritatea acțiunilor nerealizate rezultă din demararea cu mare întârziere sau lipsa proiectelor de asistență tehnică pe care s-a mizat inițial.

Impact: Acțiunile realizate reprezintă un element important al alinierii Republicii Moldova la acquis-ul comunitar în domeniul statisticii și servesc în calitate de instrument analitic valoros. În același timp, nu există la moment suficiente evidențe pentru a înțelege în ce măsură au fost impactați utilizatorii de date urmare a acțiunilor implementate, dar și a celor rămase restante.

Durabilitatea: Reieșind din faptul că pentru mai multe acțiuni din cadrul măsurii s-a avut în vedere schimbări de metodologii și abordări, iar indicatorii dați sunt publicați periodic și reprezintă exerciții repetitive, poate fi afirmat că șirul acțiunilor ce au fost realizate au și un caracter durabil și ireversibil. În același timp, acțiunile nerealizate, care în mare parte reprezintă cercetări periodice, pe lângă efortul inițial de setare a reperelor metodologice, necesită alocări anuale de resurse, iar în acest sens există riscurile de neimplementare legate de limitările bugetare și imprevizibilitatea acestora.

Drepturile omului și egalitate de gen: Din perspectiva dată au relevanță statisticile ce vizează nemijlocit antreprenoriatul, iar cercetarea statistică în întreprinderi privind dezvoltarea mediului de afaceri din perspectiva de gen a adus valoare adăugată și mai multă claritate despre tabloul afacerilor prin prisma criteriilor de gen. Pe de altă parte, acest criteriu nu este unul relevant în cazul statisticilor sectoriale abordate în cadrul măsurii date.

Măsura 1.2.4. Dezvoltarea statisticilor sociale

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
În anul 2020, indicatori statistici de bază ai populației, demografiei și migrației, indicatori statistici de bază ai pieței muncii, indicatori de bază din domeniul statisticii educației, statisticii sănătății, condițiilor de viață elaborați conform cerințelor naționale necesare pentru elaborarea și monitorizarea documentelor naționale de politici, disponibili, și comparabili cu indicatorii EUROSTAT și ONU	Realizat	

Măsura respectivă este una cuprinzătoare, sub aspectul domeniilor vizate – populație, migrație și demografie, educație, știință, cultură și sport, cercetare și dezvoltare, forța de muncă și salarizare, venituri și condiții de trai, infraționalitate și justiție, protecție socială, sănătate și securitate în muncă. Majoritatea acțiunilor planificate au fost implementate parțial sau integral. În cazul unor întârzieri, printre cauzele principale se numără și insuficiența resurselor umane. De asemenea, merită de menționat faptul că alte instituții vizate de această măsură (cum ar fi Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Inspektoratul de Stat al Muncii) nu au livrat rezultatele anticipate.

Un progres important este trecerea la calculul populației și a principalilor indicatori demografici pe baza definiției internaționale de reședință obișnuită și recalcularea populației țării pentru perioada 2014-2020 (2.4.1 și 2.4.3). Merită menționată și estimarea migrației internaționale în baza traversării frontierei de stat a

persoanelor fizice (deținute de IGPF). În scopul prelucrării seturilor mari de date cu privire la migrația internațională și populație au fost implementate o serie de soluții noi realizate în Stata, SPSS și R. Această îmbunătățire a prelucrării datelor a permis micșorarea timpului de producere și asigurarea calității datelor produse, estimarea migrației internaționale în baza traversărilor frontierei de stat a persoanelor fizice 2014-2019. Această lucrare s-a efectuat pentru prima dată în istoria BNS și a fost posibilă măsurarea migrației conform metodologiei internaționale (calculare în baza la 3 ani T-1, T, T+1) rezultatele arătând că procesele migraționale sunt mult mai intense decât datele privind migrația internațională declarate de ASP. Anterior acestui exercițiu, numărul populației era supraestimat, iar migrația internațională era subestimată, problemă dată în prezent fiind depășită.

Producerea indicatorilor populației, migrației și demografici recalculați a fost posibilă doar pe sexe și vârste, dar nu și în profil teritorial, din cauza lipsei datelor ASP și IGPF utilizate la nivel individual și la nivel de localitate. Strategia prevedea inițial recalcularea pentru perioada începând cu 2004, dar acest lucru nu a fost posibil din cauza faptului că Inspectoratul General al Poliției de Frontieră (IGPF) nu păstrează datele mai mult de 5 ani. Un impediment major pentru BNS în vederea îmbunătățirii calității datelor demografice este accesul limitat la datele personale (date individuale conform Legii nr.93/2017) deținute de ASP, IGPF și alți deținători de registre administrative. Aceasta împiedică producerea de dezagregări necesare importante (precum nivelul de localități/comune) și critice pentru procesul decizional, planificarea bugetului public național, dezvoltare regională ș.a.

BNS a inițiat și o serie de activități pentru crearea unui registru statistic al populației, instrument care ar putea facilita o serie de lucrări statistice, inclusiv recensămintele populației.

BNS a perfecționat Ancheta Forței de Muncă, introducând un nou plan de sondaj, o nouă definiție a ocupării și o nouă populație de referință, calculată conform definiției reședinței obișnuite. Aceasta asigură o comparabilitate internațională mai bună. Deși o serie de indicatori ai pieței muncii au fost recalculați pentru perioada 2014-2018, după introducerea noii definiții a ocupării, începând cu 2019 datele nu mai sunt comparabile cronologic cu cele anterioare. Din cauza lipsei numărului populației cu reședință obișnuită în profil teritorial, o serie de indicatori relativi nu sunt produși cu detalieri în profil teritorial. Acest lucru însă va deveni posibil de efectuat retrospectiv, după finalizarea procesului de estimare a distribuției teritoriale a populației cu reședință obișnuită. Au fost realizate noi produse statistice, inclusiv „Cercetarea statistică privind Tranziția de la muncă la pensionare” ca modul adițional la Ancheta Forței de Muncă, realizat studiul privind Dezvoltarea mediului de afaceri din perspectiva de gen (comparabil cu studiul similar din 2008), a fost acordat suport metodologic Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale la pregătirea și desfășurarea Cercetării „Generații și Gen”.

Merită de scos în evidență și metodologia revizuită de calculare a pragului absolut al sărăciei aprobată de BNS în 2018. BNS a recalculat pentru perioada 2014-2018 indicatorii sărăciei conform metodologiei revizuite și conform numărului revizuit al populației. Indicatorii sunt dezagregați conform tuturor criteriilor relevante pentru analiza impactului politicilor. În metodologia Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice (CBGC) au fost aplicate o serie de modificări care au avut drept scop îmbunătățirea calității indicatorilor statistici privind veniturile și cheltuielile populației. A fost introdus un nou plan de sondaj și au avut loc anumite modificări în chestionarele CBGC. Schimbările efectuate în CBGC în anul 2019 au contribuit la îmbunătățirea calității datelor obținute și la alinierea lor la ultimele standarde internaționale și realitățile actuale, totodată, aceste modificări au determinat anumite limite în comparabilitatea datelor anului 2019 cu anii precedenți rezultând în necesitatea întreruperii seriei de timp. O altă activitate inițiată în acest domeniu este elaborarea Indicelui național al Sărăciei Multidimensionale (ISM) ca indicator ODD 1.2.2. Activitatea nu a fost finalizată încă, dar o mare parte din lucrările planificate au fost efectuate.

Statistica educației a fost îmbunătățită prin introducerea clasificărilor și nomenclatoarelor noi. Unii indicatori privind cuprinderea în educație au fost recalculați la populația cu reședință obișnuită, ceea ce a dus la o reconsiderare majoră, în sensul pozitiv, a situației privind accesul și cuprinderea în educație.

În domeniul statisticii protecției sociale au fost întreprinși primii pași pentru aplicarea metodologiei Sistemului european integrat de statistici ale protecției sociale (ESSPROS) și anume: i) personalul BNS a fost familiarizat și instruit cu privire la metodologia și recomandările prevăzute în Manualul și Regulamentul de bază al Parlamentului European și al Consiliului privind ESSPROS, ii) au fost identificate instituțiile și autoritățile care vor fi responsabile de furnizarea datelor pe diferite scheme de protecție socială.

În 2017 a fost instituită Comisia națională pentru recensăminte, Runda 2020. Însă Legea privind recensământul populației și gospodăriilor pentru această rundă încă nu a fost adoptată. O serie de acțiuni importante rămân restante sau sunt sub un nivel înalt de risc. De exemplu, recensământul general al populației și locuințelor, inițial planificat pentru 2022, a fost amânat pentru 2023. Pandemia COVID-19 a fost una din cauzele acestor amânări (nu doar în cazul Republicii Moldova, ci și a majorității statelor lumii), dar subfinanțarea lucrărilor de pregătire în continuare pune riscuri majore asupra desfășurării recensământului în limitele de timp ale rundei 2020.

Practic nu a fost atins nici un progres în implementarea mecanismului de elaborare a prognozelor demografice pentru utilizarea acestora în programele de dezvoltare și planificarea strategică (2.4.5.). Deși BNS a fost nominalizat în calitate de prima instituție responsabilă de această acțiune, relevanța acestei nominalizări ridică semne de întrebare, ținând cont de constrângerile majore de resurse umane și științifice necesare pentru prognoză. Cu toate acestea, chiar dacă în circumstanțele actuale și limitările existente în activitatea BNS elaborarea prognozelor nu constituie o prioritate pentru BNS, cu susținerea SDC și UNFPA s-au planificat câteva eforturi în sensul creării graduale de capacități necesare, cu implicarea specialiștilor demografi din afara BNS.

Indicatorul de progres stabilit de Strategie pentru această măsură este „În anul 2020, indicatori statistici de bază ai populației, demografiei și migrației, indicatori statistici de bază ai pieței muncii, indicatori de bază din domeniul statisticii educației, statisticii sănătății, condițiilor de viață elaborați conform cerințelor naționale necesare pentru elaborarea și monitorizarea documentelor naționale de politici, disponibili, și comparabili cu indicatorii EUROSTAT și ONU”. Aprecierea noastră este că acest indicator a fost atins într-o mare măsură.

Nivelul scăzut de implementare a anumitor acțiuni din cadrul măsurii a fost determinată de o serie de factori, printre care: pandemia COVID-19, care a afectat comunicarea cu instituțiile responsabile de implementare; slaba cooperare cu instituțiile date din perspectiva neasigurării memoriei instituționale urmare a reorganizării unor instituții (disponibilizarea persoanelor responsabile de cooperare cu BNS) și interesului scăzut față de fortificarea statisticii pe domenii; dependența implementării acțiunilor de sursele financiare externe și tergiversarea finanțării; insuficiența de personal pentru a face față tuturor eforturilor planificate în cadrul măsurii, complementate de eforturi adiționale depuse în cadrul altor măsuri și obiective (interacțiunea cu utilizatorii, lucrul privind standardele de calitate, contribuții ale specialiștilor din statistica socială pe alte domenii de suport sau transversale).

Criterii de evaluare:

Relevanța: Unele acțiuni prevăzute la măsura 1.2.4 și-au pierdut relevanța pe care o aveau inițial și aceasta este în mare parte aplicabil pentru acțiunile care nu au fost posibil de realizat fiind dependente de factori externi BNS. Astfel, acțiunea cu privire la îmbunătățirea statisticii accidentelor de muncă nu a fost realizată din cauza reorganizării Inspectoratului de Stat al Muncii în anul 2018, în urma căreia funcțiile de înregistrare și cercetare a accidentelor de muncă au fost transferate către 10 autorități diferite. Strategia trebuia revizuită pentru a răspunde noilor realități instituționale, lucru care nu s-a întâmplat.

Eficiența și eficacitatea: Din cele 20 acțiuni care și-au păstrat relevanța în cadrul măsurii, 9 au fost realizate pe deplin, 6 – realizate parțial, iar 5 – nu au fost realizate.

Coerența: Majoritatea acțiunilor realizate au fost implementate în mod coerent, răspunzând obiectivelor generale ale Strategiei. În același timp, procesul de alocare a resurselor financiare și definirea cadrului normativ pentru realizarea noului recensământ al populației și locuințelor din runda 2020 este incoerent, creând riscuri enorme pentru calitatea lucrărilor ce urmează a fi efectuate.

Impact: Impactul măsurilor implementate este semnificativ, indicatorii din domeniul statisticii sociale fiind pe larg folosiți în procese decizionale, rapoarte de monitorizare și evaluare, etc. În același timp, unii indicatorii și produsele noi nu sunt utilizate eficient în procesele de politici la nivelul decidenților. De exemplu, populația cu reședința obișnuită, nefiind calculată teritorial, nu este utilizată în planificarea bugetului. Nu este analizat impactul politicilor asupra sărăciei (conform metodologiei revizuite de calculare a pragului absolut al sărăciei).

Durabilitatea: O bună parte din progresul obținut în cadrul acestei măsuri a fost realizat cu concursul experților străini și donatorilor, dar impresia generală este că BNS a reușit să preia, să internalizeze și să mențină în mod independent procesele, metodele, metodologiile și cunoștințele noi acumulate în procesul de îmbunătățire a statisticilor în domeniul social. Eforturile majore depuse de BNS pentru îmbunătățirea domeniului demonstrează un nivel înalt de responsabilitate și angajament pentru menținerea progresului.

Drepturile omului și egalitate de gen: BNS a depus eforturi consistente și a asigurat dezagregarea indicatorilor de statistică socială după criteriile relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen, a consultat grupurile vulnerabile în procesul de elaborare a unor indicatori sensibili (Indicele național al Sărăciei Multidimensionale ISM), a creat instrumente noi pentru a înlesni asimilarea statisticilor (platforma Gender Pulse, platforma interactivă pentru vizualizarea datelor recensământului).

Măsura 1.2.5. Îmbunătățirea nivelului de dezagregare a indicatorilor socioeconomici (statistica regională, statistica gender, indicatorii naționali localizați pentru raportarea obiectivelor de dezvoltare durabilă)

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Indicatori ai obiectivelor de dezvoltare durabilă naționalizați și localizați	Realizat	

Măsura dată include un număr mic de acțiuni de complexitate înaltă. În particular, Strategia prevede cartografierea, naționalizarea și localizarea indicatorilor pentru obiectivele de dezvoltare durabilă (2.5.1). BNS s-a implicat foarte activ în acest proces, astfel că, în principiu, aceste acțiuni pot fi considerate realizate. Indicatorii cartografiați și naționalizați în 2017 au fost revizuiți în 2019, conducând la identificarea a 332 indicatori relevanți, dintre care 113 țin nemijlocit de BNS, iar 219 – de alte autorități publice și organizații. 73 din indicatori pot fi dezagregați pe sexe, o parte pot fi dezagregați pe vârste și regiuni. Datele sunt disponibile pentru 2010-2018 (acțiunea 2.5.2).

Este interesant că 65% din respondenții care au participat la sondajul de opinie online sunt de părerea că indicatorii statistici sunt aliniați „parțial” la Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Totuși, aceste percepții ar

putea să fie determinate de complexitatea ODD-urilor și de faptul că nici un expert nu ar putea obiectiv aprecia gradul de implementare al tuturor ODD-urilor.

În același timp, trebuie de menționat eforturile susținute și majore pe care le-a depus BNS pentru a asigura dezagregarea indicatorilor după criterii relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen. De exemplu, începând cu anul 2017, BNS a inclus și colectează prin intermediul cercetării Ancheta Forței de Muncă date privind participarea persoanelor cu dizabilități pe piața forței de muncă, iar din 2018 publică indicatori privind rata de participare, ocupare și șomaj în rândul persoanelor cu dizabilități.

În colaborare cu Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, au fost completate formularele statistice de colectare a datelor cu privire la dizabilitate, cu indicatori privind tipurile de afectări ale funcțiilor corpului, atât pentru dizabilitatea primară cât și pentru dizabilitatea repetată și cu dezagregarea acestora pe medii de reședință și în profil teritorial. La solicitarea Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, BNS a inclus în Programul lucrărilor statistice pentru anul 2021, compartimentul B, o lucrare nouă (pct.53): „Informația privind centrele de plasament și de zi și numărul beneficiarilor de servicii sociale (primare, specializate, cu specializare înaltă)”.

În prezent, sunt disponibile variate seturi de date care pot fi utilizate de promotorii drepturilor omului și egalitatea de gen și pentru decidenții din practic toate domeniile pentru a calibra politicile în vederea respectării acestor principii. Datele BNS dezagregate au fost utilizate într-o serie de rapoarte, cum ar fi:

- Rapoartele anuale ale Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova;
- Raportul de evaluare finală a Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sectorului Tineret 2014-2020 „Rezultate pentru tineri”;
- Raportul Parlamentului Republicii Moldova pe anii 2018-2020 privind implementarea Planului Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pe anii 2018-2020;
- Raportul Național în contextul celui de-al treilea ciclu de Evaluare Periodică Universală a respectării drepturilor omului, elaborat de Cancelaria de Stat cu contribuția autorităților și instituțiilor relevante (martie 2021).

Strategia prevede armonizarea statisticilor de gen conform cerințelor ONU și EUROSTAT (2.5.3). Astfel, BNS diseminează în Statbank (statistica gender) și aplicația Genderpulse.md majoritatea indicatorilor (80%) din setul minim de indicatori gender recomandat de Comisia pentru Statistică a ONU.

Strategia mai prevede și elaborarea indicatorilor pentru măsurarea antreprenoriatului feminin (2.5.4.). Indicatorul de rezultat pentru această acțiune este „Studiu privind antreprenoriatul feminin realizat, indicatori disponibili privind antreprenoriatul feminin”. Această acțiune a fost realizată integral, prin efectuarea și publicarea în anul 2021 a unei Note analitice și a unui „Raport analitic privind participarea femeilor și bărbaților în activitatea de antreprenoriat”.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Acțiunile planificate pot fi apreciate ca fiind relevante pentru obiectivele Strategiei în ansamblu.

Eficiența și eficacitatea: Aprecierea noastră este că toate cele 4 acțiuni planificate au fost realizate integral.

Coerența: Nivel înalt de coerență.

Impact: Impact sesizabil. Indicatorii ODD naționalizați au fost deja utilizați pentru primul Raport de evaluare națională voluntară pentru implementarea Agendei de Dezvoltare Durabilă. Mulți indicatori au fost preluați integral în cadrul de planificare de politici la nivel național.

Durabilitatea: Durabilitatea poate fi apreciată ca înaltă. BNS va fi în stare să mențină progresele atinse, dar pentru localizarea completă a ODD-urilor este necesar aportul altor instituții, inclusiv al autorităților publice de nivel local.

Drepturile omului și egalitate de gen: BNS a asigurat dezagregarea indicatorilor de statistică socială după criteriile relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen. Statisticile au fost preluate și utilizate în cadrul numeroaselor rapoarte care vizează respectarea drepturilor omului și egalitatea de gen în Republica Moldova.

Obiectivul 1.3. Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
În perspectiva anului 2020, gradul de utilizare a informațiilor statistice în luarea deciziilor publice crește de la stadiul „ocazional” la „permanent”.	Indicator parțial realizat.	Se atestă un progres pozitiv, deși cu unele rezerve. Sondajul online denotă anumite îmbunătățiri, deși ne semnificative, în ceea ce ține de cultura statistică: majoritatea respondenților consideră că aceasta „s-a îmbunătățit, deși ne semnificativ”, percepția fiind similară în sectorul public, privat, academic sau societatea civilă. Conform aceluiași sondaj, 51% din cei 78 respondenți au afirmat că datele statistice se publică, de regulă, la timpul potrivit, însă unele date continuă să fie publicate cu întârzieri. Principalele progrese țin de îmbunătățirea metodelor de diseminare a datelor statistice, inclusiv prin intermediul băncii de date și a infograficelor, îmbunătățirea paginii web și a motoarelor de căutare, precum și calendarul de diseminare a datelor statistice. Este necesar de menționat percepția relativ pozitivă a respondenților la sondajul online privind accesibilitatea datelor statistice, 48% afirmând că situația la acest capitol s-a îmbunătățit semnificativ, iar 39% - că situația s-a îmbunătățit, însă ne semnificativ.

Măsura 1.3.1. Îmbunătățirea diseminării datelor și accesul la datele statistice

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
Ecart al termenelor de diseminare a datelor statistice redus la 25% și conformat la Standardul Special de Determinare a Datelor PLUS	Realizat	La sfârșitul anului 2020 pentru 21 categorii de date termenele de diseminare a datelor corespundeau Standardului de Special de Diseminare a Datelor (SDDS). De asemenea pentru 8 categorii de date, indicatorii sunt diseminați mai rapid cu 15-50% decât perioada prevăzută de SDDS. Progresele în domeniul diseminării și asigurării accesibilității datelor sunt susținute și de rezultatele sondajului on-line prin care a fost evaluată implementarea SDSSN. Aproximativ 40% din persoanele chestionate susțin că datele statistice sunt oferite la timp și fără întârzieri, iar 51,3% din respondenți consideră că, deși, în mare parte datele statistice sunt publicate la timpul potrivit, unele date continuă să fie prezentate cu întârzieri. În același timp, circa jumătate din respondenți (48,1%) cred că accesibilitatea datelor statistice s-a îmbunătățit semnificativ, iar 39% dintre persoanele intervievate afirmă că deși s-a înregistrat un progres acesta a fost nesemnificativ.

Realizarea măsurii se baza pe implementarea a 10 acțiuni. Deși, doar 4 acțiuni au fost realizate complet, iar 6 sunt în curs de realizare, s-a considerat că măsura a fost realizată. Astfel, la sfârșitul anului 2020 pentru 21 categorii de date din sectorul real, fiscal, financiar, extern și demografic termenele de diseminare corespundeau rigorilor Standardului Special de Diseminare a Datelor (SDDS). O excepție îl constituie Indicele producției industriale și Indicele bursier, pentru care Biroul Național de Statistică și Comisia Națională a Pieței Financiare și-au asumat opțiuni de flexibilitate. Totodată, pentru 8 categorii de date indicatorii sunt diseminați într-un interval de timp ce este cu 15-50% mai mic decât perioada prevăzute de SDDS.

Pe parcursul realizării Strategiei s-au adus îmbunătățiri instrumentelor și tehnologiilor de diseminare a datelor statistice, cum ar fi actualizarea bazei de date online a BNS. A fost lansată aplicația de vizualizare a datelor Recensământului 2014, care este un instrument de accesare și vizualizare interactivă a datelor recensământului, destinată tuturor celor interesați de caracteristicile populației, gospodăriilor și locuințelor: reprezentanților autorităților administrației publice centrale și locale, implicați în luarea de decizii în sfera socială și economică, cât și organizațiilor neguvernamentale, reprezentanților mediului de afaceri și academic, mass-media, dar și publicului larg. Pe lângă disponibilitatea metadatelor bazate pe standardele SDMX, BNS a elaborat și o listă de concepte și definiții pentru toate domeniile statistice și a plasat-o pe pagina sa web. De altfel, BNS dispune de o pagină web modernă, care acum este principalul mijloc de

diseminare a datelor. În același timp, BNS utilizează și rețelele de socializare (de exemplu Facebook) pentru prezentarea diferitor informații. De asemenea, a fost inițiată activitatea privind elaborarea setului de documente și stabilirea instrumentarului pentru acordarea accesului la datele individuale în scopuri științifice.

Sub aspect organizațional unitatea centrală de diseminare a BNS a fost consolidată ca parte a unei restructurări generale a BNS prin fuzionarea subdiviziunilor de diseminare și comunicații. La fel, s-au înregistrat unele progrese în furnizarea de instruiți a personalului în ceea ce privește diseminarea datelor și comunicarea, dar există încă o lipsă de formare în vederea promovării produselor statistice BNS.

În general, după implementarea strategiei poate fi constatat că statisticile oficiale, oferite de BNS, sunt prezentate într-un mod clar, publicate într-un mod adecvat și convenabil, disponibile și accesibile pe o bază imparțială, cu metadate și îndrumări. Această concluzie este susținută și de distribuția răspunsurilor derivate din interviuarea persoanelor privind evaluarea implementării SDSSN. Astfel, 39,7% din respondenți consideră că datele statistice sunt publicate fără întârzieri, iar 51,3% au susținut că în mare parte informațiile statistice sunt oferite în timp util și doar unii indicatori sunt prezentați cu întârziere. De asemenea, persoanele interviuate cred că accesibilitatea datelor statistice a sporit: 48,1% din respondenți au afirmat că s-a produs o îmbunătățire semnificativă, iar 39% au declarat că îmbunătățirea a fost nesemnificativă.

Totodată, deși BNS este conștient de necesitățile utilizatorilor, instituția nu răspunde întotdeauna la aceste nevoi în cel mai adecvat mod, fie prin oferirea datelor solicitate, fie prin argumentarea motivului de ce aceste date nu pot fi oferite. De asemenea, BNS, dar și alți producători de date nu evaluează în mod regulat nivelul de satisfacție a utilizatorilor. Pe perioada implementării Strategiei nu a fost realizată nici o cercetare privind satisfacția utilizatorilor față de diseminarea datelor statistice. Ultima cercetare în acest sens a fost făcută publică în iunie 2016, cu jumătate de an mai devreme decât a fost aprobată Strategia (documentul a fost aprobat în decembrie 2016).

BNM, la fel, prezintă datele în mod clar și le face disponibile publicului larg prin intermediul site-ului său web (<https://www.bnm.md>). De asemenea, pe site-ul BNM este o rubrică dedicată precizărilor metodologice, iar o parte din datele prezentate sunt însoțite de metadate. Agenția de Mediu este o altă instituție - producătoare de date care prezintă pe site-ul său (<http://www.mediu.gov.md>) informații statistice, care sunt însoțite de metadate. Totuși, marea majoritatea a producătorilor de date statistice prezintă informațiile într-un mod fragmentar și nu oferă metadate. Totodată, sunt frecvente situațiile în care cetățenii sunt nevoiți să scrie solicitări pentru a obține informații statistice specifice de la unele instituții publice. Trebuie de menționat că, deseori, și în relațiile dintre instituțiile publice se recurge la solicitări scrise pentru a obține informații statistice. Astfel, lipsa procedurilor de comunicare și diseminare a datelor rămâne o problemă în relațiile dintre producătorii de date statistice și deținătorii de date administrative.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura dată are un nivel înalt de relevanță. În fond, prin această măsură se realizează una dintre misiunile de bază ale statisticii și anume oferirea către societate în timp util a datelor statistice obiective și credibile. De asemenea, racordare la SDDS, prin prezentarea datelor economice și financiare publicului larg facilitează accesul Republicii Moldova la piețele internaționale de capital.

Eficiența și eficacitatea: Pentru implementarea acestei măsuri a fost planificat că se vor utiliza atât surse bugetare, cât și finanțări ale donatorilor. Totodată, măsura a fost catalogată ca fiind realizată, deși doar 40% din acțiuni au fost realizate, iar restul 60% sunt în curs de executare. În acest context putem conchide că, în linii mari, măsura a fost implementată într-un mod eficient ori efortul financiar a dus la atingerea rezultatului scontat, deși mai multe acțiuni nu au fost realizate integral și există domenii care pot fi îmbunătățite.

Coerența: Măsura este coerentă și are scopul de a susține realizarea altor obiective din Strategie, inclusiv a Obiectivului: „Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate”.

Impact: Impactul acțiunilor implementate este important. Prin acțiunile întreprinse a fost îmbunătățit procesul de diseminare a datelor și s-au redus termenele de diseminare a datelor.

Durabilitatea: Acțiunile realizate în cadrul măsurii asigură rezultate pe termen lung, printre acestea pot fi menționate: îmbunătățirea diseminării datelor statistice sau respectarea calendarului emiterii publicațiilor statistice. Resursele limitate ale producătorilor statistici sunt un obstacol semnificativ în satisfacerea necesităților utilizatorilor, în special în acoperirea cererilor de statistici noi. În acest context, pentru a asigura promovarea unei politici pro-active de diseminare a datelor este nevoie de sporit resursele BNS și a altor producători de date statistice.

Drepturile omului și egalitate de gen: Pentru majoritatea indicatorilor statistici relevanți, BNS asigură accesul la date dezagregate după criteriile relevante pentru drepturile omului și egalitatea de gen (gen, mediu de reședință, vârstă, regiune).

În 2014 în cadrul proiectului ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național” Banca de date a fost completată cu un nou compartiment „Statistica gender”. Majoritatea indicatorilor din acest compartiment au fost calculați pentru prima dată și nu se regasesc în alte compartimente ale băncii de date. Totodată, indicatorii publicați fac parte din Setul minim a indicatorilor gender elaborat de către Comisia pentru Statistică a ONU. Compartimentul Statistica gender din Banca de date conține date statistice dezagregate pe sexe, care sînt grupate în 4 subcompartimente: (i) Abilitarea economică a femeilor, (ii) Educația și instruirea femeilor pe parcursul vieții, (iii) Participarea femeilor în procesul de luare a deciziilor și (iv) Sănătatea femeilor. De asemenea, în 2017, BNS în parteneriat cu ONU a lansat GenderPulse – primul instrument de vizualizare grafică interactivă a indicatorilor statistici sensibili la dimensiunea de gen.

Măsura 1.3.2. Promovarea culturii statistice la nivelul utilizatorilor

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial Realizat/Nerealizat)	Comentariu
Numărul utilizatorilor de statistici oficiale majorat cu 30% comparativ cu cel din anul 2015	Realizat cu rezerve	Dacă privim strict prin prisma indicatorului de rezultat, atunci într-adevăr măsura a fost realizată. În 2020 comparativ cu 2015 numărul utilizatorilor paginii web a BNS a crescut cu 58%, iar numărul utilizatorilor băncii de date a BNS s-a majorat cu 62%. Totuși majorarea numărului utilizatorilor de statistici nu indică direct asupra creșterii culturii statistice ci reflectă, mai degrabă, asupra sporirii interesului utilizatorilor față de statisticile oficiale. În baza chestionarului on-line privind evaluarea implementării SDSSN s-a încercat determinarea percepției privind modificarea culturii utilizatorilor din 5 sectoare: instituții

		<p>publice, business, societate civilă, mediul academic și organizații internaționale. În baza datelor s-a constatat că printre respondenți predomină percepții pozitive privind îmbunătățirea culturii statistice a utilizatorilor. Astfel, 20-30% din persoanele intervievate, în funcție de sector, cred că cultura statistică s-a îmbunătățit semnificativ, iar 30-40% din respondenți, în dependență de sector, consideră că nivelul culturii statistice a crescut puțin. Totuși, în baza interviurilor particulare cu reprezentanții instituțiilor guvernamentale s-a constatat că există mai multe probleme ce țin de cultura statistică a utilizatorilor.</p>
--	--	---

Măsura dedicată sporirii nivelului culturii statistice a utilizatorilor constă din 4 acțiuni. S-a stabilit că rezultatul final al măsurii să fie majorarea cu 30% a numărului de utilizatori ai statisticii oficiale în 2020 comparativ cu 2015. Din cele 4 acțiuni, una este în curs de executare, iar altele 3 au fost realizate. BNS nu a reușit să dezvolte un nou brand al instituției. Printre acțiunile realizate se numără:

1. Dezvoltarea culturii statistice a utilizatorilor, inclusiv a mass-media, prin acțiuni de training cu privire la datele statistice. În cadrul acestei acțiuni, în perioada 2016-2020, au fost organizate peste 30 evenimente, prezentări și ateliere de lucru cu utilizatorii de date statistice cu scopul sporirii gradului de conștientizare a semnificației și importanței statisticilor, dar și pentru comunicarea despre progresul înregistrat de BNS în diverse domenii;
2. Îmbunătățirea relației Biroului Național de Statistică cu mass-media prin acțiuni de informare a acestora cu privire la noutățile apărute în statistica națională. Astfel, comunicatele de presă ale BNS au devenit activități planificate și realizate anual în cadrul implementării Programelor Anuale de Lucrări Statistice. Totodată, reprezentanții mass-media sunt informați despre lansarea noilor produse sau lucrări statistice;
3. Organizarea de instruirii, cursuri și seminare în comun cu alți producători de statistici oficiale pentru diverse grupuri de utilizatori. Pentru realizarea acțiunii, BNS a organizat multiple seminare și sesiuni de instruire, la care au participat atât utilizatorii de date, dar și producătorii de date statistice administrative din cadrul altor autorități publice de nivel național sau local. De exemplu, în 2017 au fost organizate 5 seminare, la care au fost instruiți reprezentanții APL de nivelul I și II (104 persoane) în vederea facilitării interpretării datelor Recensământului populației și a locuințelor din 2014.

În contextul în care ¾ din acțiuni au fost îndeplinite, măsura a fost catalogată ca fiind realizată, iar numărul de utilizatori ai statisticilor oficiale a crescut considerabil. În 2020 comparativ cu 2015 numărul utilizatorilor paginii web oficiale a BNS (<http://www.statistica.gov.md>) a crescut cu circa 58%, iar numărul total de sesiuni s-a majorat cu 33%. În aceeași perioadă, numărul utilizatorilor Băncii de date a BNS (<http://statbank.statistica.md>) a sporit cu 62%, iar numărul de sesiuni s-a mărit cu 62%.

În acest context trebuie de menționat că majorarea numărului de utilizatori nu reflectă direct asupra îmbunătățirii nivelului culturii statistice ci indică, mai degrabă, asupra creșterii interesului utilizatorilor față de statisticile oficiale. În baza chestionarului on-line privind evaluarea implementării SDSSN s-a încercat determinarea percepției privind modificarea culturii utilizatorilor din 5 sectoare: instituții publice, business, societate civilă, mediul academic și organizații internaționale. Între respondenți predomină percepții pozitive:

20-30% din persoanele intervievate, în funcție de sector, cred că cultura statistică s-a îmbunătățit semnificativ, iar 30-40% din respondenți, în dependență de sector, consideră că nivelul culturii statistice a crescut puțin. Totodată, în baza interviurilor particulare cu reprezentanții instituțiilor guvernamentale s-a constatat existența mai multor probleme ce țin de cultura statistică a utilizatorilor. Astfel, de multe ori cetățenii ce solicită date statistice de la instituții publice formulează într-un mod confuz cererile sale, deoarece confundă noțiunile. O altă situație se referă la faptul că în prezent funcționarii publici recurg mai puțin la date statistice în procesul de elaborare a politicilor. Această stare de lucruri se explică prin următoarele:

- din cauza numărului mare de sarcini angajații publici nu pot dedica mult timp unor analize complexe, bazate pe evidențe în contextul elaborării politicilor;
- în urma reformei guvernamentale au fost concediate și persoane ce aveau o bogată experiență de lucru și un nivel avansat al culturii statistice. Această pierdere încă nu a fost compensată integral.

În baza celor menționate se poate de concluzionat că deși nivelul culturii statistice a avansat, la acest capitol există deficiențe.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura dată are un nivel înalt de relevanță. Creșterea culturii statistice are un impact pozitiv asupra procesului de elaborare și evaluare a politicilor publice. Pentru elaborarea unor politici publice eficiente e nevoie de citirea corectă a informațiilor, iar acest lucru poate fi obținut doar prin înțelegerea indicatorilor statistici.

Eficiența și eficacitatea: Eficiența acestei măsuri este medie. Efortul depus pentru realizarea măsurii a dus la creșterea numărului de utilizatori ai statisticilor oficiale și la o anumită sporire a nivelului culturii statistice a utilizatorilor. Totuși, în pofida acestor succese, la capitolul cultură statistică a utilizatorilor sunt deficiențe.

Coerența: Măsura este coerentă și are scopul de a susține realizarea altor obiective din Strategie, inclusiv a Obiectivului: „Datele și informațiile statistice eficient diseminate și utilizate în societate”.

Impact: Cel mai probabil, impactul acțiunilor implementate are un caracter marginal. Acțiunile au contribuit la o anumită creștere a nivelului culturii statistice în societate, însă progresul e modest.

Durabilitatea: Acțiunile realizate în cadrul măsurii au asigurat o anumită durabilitate. Aici ne referim la cunoștințele obținute de utilizatori, în special de utilizatorii specializați (reprezentanții autorităților publice) în rezultatul instruirilor. Totuși, se pare că aceste rezultate au avut un impact minor, iar nivelul de cultură statistică a utilizatorilor de date nu a fost schimbat esențial.

Drepturile omului și egalitate de gen: BNS a realizat mai multe acțiuni pentru a spori cultura utilizatorilor inclusiv pe dimensiunea utilizării statisticii gender. De exemplu, în 2018 au fost organizate 3 cursuri de instruire privind utilizarea statisticilor de gen, la care au participat reprezentanții grupurilor coordonatoare gender din cadrul APC, reprezentanții societății civile și specialiști ai secretariatului Parlamentului (52 persoane).

Obiectivul 2.1. Sistemul statistic național consolidat sub aspect organizațional, operațional și funcțional

Indicatorul evaluat	Calificativ	Comentariu
---------------------	-------------	------------

	(Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	
În perspectiva anului 2020 reglementările de organizare, operaționalizare și funcționare ale sistemului statistic național puse în practică pînă la un nivel evaluat ca fiind „integral” comparativ cu situația actuală considerată ca fiind „parțial”.	Indicator parțial realizat.	Progresele la acest obiectiv au fost relativ mai lente față de celelalte. În pofida reorganizării BNS, aceasta continuă să se confrunte cu problema capacităților limitate în vederea punerii în practică a reglementărilor și standardelor de calitate în întregul SSN. Totodată, și sondajul online a relevat o percepție mai rezervată față de evoluția calității politicilor publice și a cadrului legal privind statistica oficială: doar o treime au menționat că situația s-a îmbunătățit, însă ne semnificativ, în timp ce tocmai o pătrime consideră că situația a rămas fără schimbări. În plus, doar o pătrime din respondenți au afirmat că independența BNS de factorul politic s-a îmbunătățit marginal, în timp ce o pondere destul de mare (31%) consideră că situația a rămas neschimbată, fiind invocate perioade când influența factorului politic a fost vizibilă. O altă problemă identificată ține de finanțarea insuficientă a statisticii oficiale (39% din respondenți au afirmat că situația la acest capitol nu s-a îmbunătățit), precum și capacitatea redusă a BNS de a atrage specialiști, în primul rând din cauza nivelului scăzut de salarizare.

Măsura 2.1.1. Consolidarea politicilor și coordonarea statisticii

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Concepte ale managementului statisticii naționale adaptate la buna guvernare în proporție de 75%	Realizat parțial	Definiția indicatorului este vagă. Au fost realizate îmbunătățiri conceptuale majore, a fost reactivat Consiliul Național pentru Statistică. Totuși, managementul întregului sistem de statistică încă nu este pe deplin adaptat la buna guvernare.

În cadrul acestei măsuri, un rezultat major este adoptarea în 2017 a noii legi nr.93 cu privire la statistica oficială. Noua lege stabilește o serie de principii esențiale pe care se fundamentează sistemul statistic național, inclusiv independența profesională, angajamentul privind calitatea, adecvarea resurselor, etc.

Legea asigură o armonizare parțială a legislației naționale în domeniul statisticii conform practicilor internaționale avansate și o aliniere la aquis-ul comunitar în domeniul statistic. Conform sondajului de opinie, aproape un sfert din experți atestă o îmbunătățire semnificativă a cadrului legislativ, iar aproape $\frac{1}{3}$ - o îmbunătățire, dar nesemnificativă. Circa 23% din experți consideră că în ansamblu în perioada 2016-2020 independența BNS s-a îmbunătățit semnificativ, iar aproape 27% consideră că independența s-a îmbunătățit, dar nesemnificativ.

În anul 2018 a fost reactivat Consiliul Național pentru Statistică (CNS) ca organ consultativ în domeniul statistic. În martie 2019 a avut loc prima întrunire în format nou. În 2020-2021 au avut loc 4 ședințe ale CNS, în cadrul cărora au fost prezentate rapoarte de progres privind implementarea Strategiei, realizarea Programului de lucrări statistice, au fost discutate chestiuni importante ce țin de organizarea activității CNS și dezvoltarea SSN.

S-a intensificat activitatea de promovare a rolului statisticii și a produselor statistice în societate, prezența staff-ului BNS la evenimentele internaționale în domeniul statisticii și contribuția BNS la procesele statistice și transferul bunelor practici internaționale.

În pofida acestor progrese, există și unele dificultăți. Coordonarea statisticii la nivel național presupune definirea clară a Sistemului Statistic Național, a participanților și rolurilor acestora. Până la moment, acest sistem nu a fost definit în mod formal, lipsește o listă a producătorilor de date statistice care împreună cu Biroul Național de Statistică și Banca Națională a Moldovei fac parte din sistemul statistic național (în conformitate cu prevederile art. 6 alin. (1) din Legea nr. 93/2017 cu privire la statistica oficială). În același timp, a fost elaborat un proiect de regulament privind stabilirea producătorilor de statistici oficiale care urmează a fi propus Guvernului spre aprobare. Nu a fost elaborat un concept de organizare a sistemului statistic național, așa cum prevede în mod expres Strategia.

Programele anuale de lucrări statistice pentru sistemul statistic național, contrar denumirii, includ doar lucrările statistice de care este direct responsabil BNS sau informațiile care sunt furnizate de către alte autorități și instituții publice în adresa BNS pentru producerea de statistici oficiale. Nu au fost definite procesele statistice comune pentru tot sistemul statistic național. Este dificil de apreciat măsura în care sistemul statistic în ansamblul său este asigurat cu resurse financiare necesare pentru toate lucrările statistice. Problema deficitului de resurse cu care se confruntă BNS, însă, este un indicator grăitor, în acest sens. Astfel, e necesar de menționat faptul că întârzierea asistenței în cadrul proiectului PAR, a fost unul din factorii principali ai dificultății realizării acestei măsuri.

Astfel, în situația în care sistemul statistic nu are un contur clar definit, progresele pe plan legislativ, instituțional și de comunicare nu pot să aibă decât o relevanță și impact moderat.

Indicatorul de progres stabilit de Strategie pentru această măsură este „conceptele de management ale statisticii naționale adaptate la buna guvernare în proporție de 75%”. Indicatorul are o definiție vagă, dar totuși este clar că nivelul de implementare a principiilor de bună guvernare în întregul sistem rămâne la un nivel mai degrabă modest.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura dată are un nivel foarte înalt de relevanță, în special, partea referitoare la coordonarea sistemului statistic național.

Eficiența și eficacitatea: Din cele 16 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, 8 pot fi considerate ca fiind realizate integral, 3 – realizate parțial, iar 5 – nu au fost realizate.

Coerența: Măsura a fost implementată într-o manieră coerentă, urmărind scopul susținerii altor obiective din Strategie, inclusiv Obiectivul 2.2. „Rolul consolidat de coordonator al Biroului Național de Statistică pentru sistemul statistic național”.

Impact: Impactul măsurilor implementate este mai degrabă modest. În pofida adoptării legii privind statistica oficială, persistă probleme majore cu implementarea ei. Domeniul statistic încă nu a obținut o prioritate înaltă în politicile publice, iar resursele alocate sistemului sunt foarte modeste.

Durabilitatea: Deși agenda măsurii nu este îndeplinită pe deplin și cele mai importante acțiuni mai degrabă au eșuat, se poate considera că progresul atins în domeniul legislativ și instituțional este unul durabil.

Drepturile omului și egalitate de gen: Nu este relevant pentru această măsură.

Măsura 2.1.2. Fortificarea managementului resurselor umane în cadrul sistemului statistic național

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Fluctuație de personal în sistemul statistic pînă la 5%	Realizat parțial	Fluctuația cadrelor în anul 2019 pe întreg sistemul BNS a fost de 6%. În virtutea reorganizării instituționale, indicatorul nu este comparabil cu nivel inițial din 2016 (când a fost calculat doar pe oficiul central).

Problema resurselor umane tradițional a fost una critică pentru sistemul statistic național. Datele disponibile sugerează că pe parcursul perioadei 2016-2021 problema a persistat. Sistemul a pierdut multe cadre calificate, iar aportul de specialiști tineri s-a redus. Indicatorul de progres stabilit pentru această măsură este reducerea fluctuației cadrelor la nivelul de 5% în anul 2020 (față de 7,9% în 2016). Pentru anul 2020 indicatorul fluctuației nu este disponibil, iar pentru anul 2019 a fost de 6%. Indicatorul nu este comparabil cu situația inițială din 2016 din cauza organizării instituționale: nivelul de referință din 2016 a fost calculat doar pe oficiul central BNS, în timp ce în prezent este deja calculat pe întreg sistemul BNS.

În sistemul statistic prevalează femeile, ceea ce reprezintă probabil o reflecție a percepției sociale că domeniul statisticii este unul rezervat femeilor. Aceasta se manifestă chiar de la intrarea în formarea profesională inițială: conform datelor preliminare, din cele 13 persoane admise de ASEM în anul 2021 la specialitatea „Econometrie și statistică economică”, 9 sunt femei și 4 – bărbați.

În același timp, conducerea sistemului de statistică în mod preferențial a fost încredințat bărbaților. Din cei 14 conducători ai organului de statistică al Republicii Moldova din 1948 până în prezent, doar 3 au fost femei. Totodată, conducătorii de nivel mediu (șefi de direcție și direcție generală) sunt în majoritate covârșitoare reprezentați de femei.

Problema cadrelor este, într-o anumită măsură, explicată de eșecul unor serii de acțiuni prevăzute de Strategie. În particular, acțiunea 4.2.1 „adoptarea unui plan de măsuri pentru recrutarea tinerilor specialiști și asigurarea stabilității acestuia” nu a fost îndeplinită. În orice caz, ținând cont de nivelul foarte jos de

salarizare pentru tinerii specialiști, nu este clar care ar fi alte măsuri efective ce ar permite recrutarea acestora. Cu alte cuvinte, factorii fundamentali ai fluctuației cadrelor sunt dincolo de sfera de acțiune a BNS și țin de politica guvernamentală generală.

Strategia includea și motivarea financiară și nefinanciară a personalului calificat pentru menținerea acestuia în sistemul statistic național (4.2.2.). Aplicarea instrumentelor financiare este limitată de prevederile legii privind sistemul unic de salarizare în sectorul bugetar, în timp ce rolul instrumentelor de motivare nefinanciară este subapreciat. Constrângerile bugetare severe au făcut irelevantă și dezvoltarea planului de carieră pentru angajații în statistică (nivel de salarizare, loc de muncă atractiv, carieră, beneficii etc., acțiunea 4.2.4.).

Au fost elaborate planuri anuale pentru instruirea personalului, ceea ce reprezintă o realizare parțială a acțiunii corespunzătoare (4.2.5.). Or, aceasta prevede elaborarea unui plan de instruire continuă pentru personal și a unor planuri anuale, realizarea cărora este în strictă dependență de resursele financiare alocate. Formarea profesională continuă a personalului (parte din acțiunea 4.2.7) are loc în cadrul unor evenimente ad-hoc, care nu pot fi planificate de BNS deoarece depind de oferta disponibilă din partea partenerilor. Cât privește formarea inițială a specialiștilor în statistică, în anii 2018-2019 Academia de Studii Economice, singura instituție care pregătește statisticieni, nu a primit nici o solicitare de înscriere la specialitatea statistică, prin urmare, nu au fost formate grupe la specialitatea statistică.

În cadrul acestei măsuri, una din mizele cele mai mari ale BNS era crearea Centrului de pregătire profesională în domeniul statisticii (4.2.6.). Acesta urma să îndeplinească și alte funcții, inclusiv cea de instruire a utilizatorilor și de promovare a culturii utilizării datelor statistice. Această acțiune nu a fost susținută de Guvern în cadrul reorganizării BNS. Ca urmare în cadrul BNS a fost instituită Secția instruire în statistică. Mult timp aceasta nu a avut nici un angajat, abia în 2021 a fost angajat un specialist.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Acțiunile prevăzute de această măsură au fost și rămân relevante.

Eficiența și eficacitatea: În situația când politica de cadre este total dependentă de prevederile legislative și normative, este irelevantă aplicarea acestui criteriu în raport cu acțiunile întreprinse de BNS. Din cele 11 acțiuni planificate în cadrul măsurii, 6 nu au fost realizate, iar 5 au fost realizate în mare măsură sau pe deplin.

Coerența: În situația când politica de cadre este total dependentă de prevederile legislative și normative, este irelevantă aplicarea acestui criteriu în raport cu acțiunile întreprinse de BNS.

Impact: Impactul acțiunilor întreprinse în cadrul măsurii este mai degrabă foarte modest, după cum arată indicatorii privind fluctuația și structura personalului.

Durabilitatea: Foarte redusă. Acțiunile întreprinse (training, plan anual de instruire) nu au cum să asigure un aport consistent de specialiști în sistemul statistic național.

Drepturile omului și egalitate de gen: Sunt necesare mai multe eforturi pentru a asigura un nivel mai înalt de egalitate de gen în profesia statistică, dar și în conducerea organului central de statistică.

Măsura 2.1.3. Finanțarea susținută și sustenabilă a activităților statistice

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial)	Comentariu
---------------------	-----------------------------------	------------

	realizat/Nerealizat)	
Resurse financiare necesare pentru realizarea planurilor operaționale ale Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național asigurate integral.	Parțial realizat	<p>Deși în Raportul de monitorizare a realizării SDSSN 2016-2020, 2 din cele 3 acțiuni preconizate sunt raportate ca fiind realizate integral, iar alta realizată parțial, există mai multe provocări care împiedică de facto implementarea a multor activități în general din Strategie.</p> <p>Bugetul BNS din perioada 2016-2020 a fost mai degrabă unul de supraviețuire care finanțează activitățile curente, nefiind corelat cu cadrul de resurse pentru lucrări și activități noi, dezvoltarea și modernizarea proceselor statistice. Pe de altă parte, deși BNS a beneficiat de multe proiecte de asistență tehnică, unele care aveau implicații directe a multor activități din strategie au demarat cu întârziere, iar altele au oferit suport pentru activități care nu au fost parte a planului de acțiuni pentru implementarea strategiei. În ambele cazuri BNS a avut capacități limitate de a decide integral asupra necesităților și resurselor alocate, în acest sens existând un evident spațiu de îmbunătățire a stării lucrurilor.</p> <p>În același timp, fiind întrebați despre cum a evoluat finanțarea statisticii oficiale în perioada 2016-2020, majoritatea participanților la sondajul online nu au observat careva schimbări (54,7%), răspuns care trebuie privit mai degrabă în conotații negative reieșind din situația precară de la care s-a pornit la implementarea strategiei. Este de notat că percepția dată este împărtășită practic uniform atât de producătorii de date statistice, cât și utilizatorii de date. Ponderea celor care au menționat despre unele îmbunătățiri, dar nesemnificative este puțin peste 1/3.</p>

Măsura de finanțare susținută și sustenabilă a activităților statistice a urmărit obiectivul central de a asigura integral resurse financiare necesare pentru realizarea planurilor operaționale ale Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național.

Acțiunea 4.3.1 care avea drept finalitate alocarea de resurse financiare necesare pentru realizarea planurilor operaționale ale Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național a fost realizată parțial. Alocările din ultimii ani nu permit realizarea lucrărilor suplimentare ce țin de dezvoltarea și modernizarea sistemului de producție și diseminare statistică. Or, în mod constant în ultimii ani peste 85% din resursele puse la dispoziție de la bugetul public reprezintă cheltuieli salariale. Acest fapt lasă puțin spațiu de manevră, de exemplu pentru renovarea sistemului IT sau implementarea metodelor moderne de producție a informației statistice, care de fapt în perspectivă ar putea contribui la reducerea presiunii informaționale asupra respondenților statistici, micșorarea costurilor și eficientizarea activității.

Cât privește acțiunea 4.3.2 care presupune utilizarea eficientă a resurselor alocate sistemului statistic național din bugetul de stat raportate la rezultatele procesului statistic (valoare pentru bani) este trecută drept realizată pe deplin, datorită faptului că indicatorul de măsurare a eficienței a fost că lucrările din Programul anual de lucrări statistice să fie realizate pe deplin și în termene stabilite, sarcină cu care echipa BNS s-a descurcat. În același timp, o tratare mai extinsă a sintagmei de eficiență arată mai multe provocări și aspecte de îmbunătățit. De exemplu, experții de la Eurostat constată absența unui sistem de înregistrare al timpului care să permită calcularea costurilor produselor statistice și, prin urmare, nu există nici o bază pentru conectarea produselor la programul anual de lucrări statistice cu resursele necesare, iar recomandarea pe termen mediu impune necesitatea unui sistem de înregistrare al timpului cu scopul, ca într-o perspectivă mai îndelungată (pe termen lung), de a evalua sistematic costurile pe fiecare produs sau lucrare statistică. De altfel, existența unui atare sistem ar ajuta și BNS-ul să vină mult mai argumentat și combativ în solicitările de a corela cuantumul de resurse necesare cu volumul lucrărilor statistice efectuate. Alte zone importante de a spori eficiența utilizării resurselor unde există rezerve importante de îmbunătățiri vizează utilizarea surselor de date administrative și alternative pentru a substitui anumite cercetări statistice, dar și utilizarea la scară mai largă a soluțiilor moderne IT.

A 3-a acțiune din cadrul măsurii a urmărit elaborarea de proiecte și atragerea de asistență tehnică pentru dezvoltarea și modernizarea sistemului statistic național. Chiar dacă BNS a beneficiat sub diferite forme în 11 proiecte de asistență tehnică, iar acțiunea din punct de vedere tehnic a fost raportată de asemenea drept realizată, există anumite vulnerabilități și în acest context. După cum este menționat de către BNS, implementarea cu întârziere de doi ani a Proiectului UE ParStat a cauzat unele întârzieri în implementarea activităților, iar neinițierea implementării Proiectului UE privind asigurarea BNS cu echipament tehnic (în cadrul proiectului ENI/2019/406-262 "Supply of Equipment for the National Bureau of Statistics of the Republic of Moldova") a cauzat nerealizarea acțiunilor privind: dezvoltarea și modernizarea infrastructurii tehnologiei informaționale. Totodată, pentru a atenua lipsa de finanțare din partea UE pentru echipamentul IT, UNFPA și SDC au achiziționat tehnica IT necesară pentru 6 departamente în vederea abilitării de a putea prelucra volume mari de date, inclusiv prin oferirea de tablete de colectare a datelor. De asemenea, anumite activități în cadrul proiectelor de asistență tehnică nu au avut reprezentare directă în șirul de acțiuni prevăzute în strategie. În acest sens, este nevoie de o abordare incluzivă cu comunitatea donatorilor încă de la faza de elaborare a noii strategii pentru a alinia la maximum prioritățile acestora în domeniul statistic cu necesitățile primordiale ale BNS și sistemului statistic în ansamblu.

Criteria de evaluare:

Relevanța: Măsura dată este foarte relevantă și actuală. Asigurarea unei finanțări continue și sustenabile reprezintă un element cheie pentru sporirea gradului de implementare a strategiei per total.

Eficiența și eficacitatea: Din cele 3 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, 2 sunt considerate ca fiind realizate integral, iar una realizată parțial. La nivelul indicatorului de rezultat trasat în Strategie și anume realizarea în termen a lucrărilor statistice agreate, BNS s-a descurcat cu sarcina dată. Însă după cum a fost menționat mai sus, există mai multe provocări aferente.

Coerența: Implementarea acestei măsuri vine ca o pre-condiție, de cele mai multe ori esențială, pentru realizarea celorlalte activități listate în Strategie. Din punct de vedere al planificării bugetare există o coerență în păstrarea pe parcursul implementării strategiei a aceluiași 3 sub-programe din clasificarea bugetară dedicate Sistemului statistic și anume i) Politici și management în domeniul statisticii, ii) Lucrări statistice și iii) Desfășurarea recensămintelor.

Impact: Acțiunile ce formează măsura dată au avut un impact important, dar nu în măsură să atingă indicatorul de rezultat de bază formulat și anume asigurarea unui mecanism de finanțare susținut și

sustenabil. Finanțarea din bugetul public a acoperit activitățile curente ale BNS, dar nu a fost în măsură să susțină inovațiile și modernizarea în maniera stabilită în strategie.

Durabilitatea: Finanțarea corespunzătoare a sistemului statistic nu se regăsește de regulă drept o prioritate pentru decidenți, iar în special în anii în care bugetul de stat este unul mai auster, reducerile de cheltuieli din cadrul subprogramelor date este ceva obișnuit. De exemplu, finanțarea lucrărilor de pregătire către Recensământul populației și al locuințelor, Runda 2020 (planificat pentru anul 2023), nu corespunde necesităților efective ale RPL. Astfel, din suma de 20,4 mil. lei, necesară în anul 2021 pentru lucrările de pregătire a RPL 2023, în Bugetul de stat au fost planificate doar 2,4 mil. lei (11,8 % față de necesar). Proiectul CBTM 2022-2024 de asemenea prevede finanțarea lucrărilor de pregătire pentru RPL la nivel de 2,4 mil. lei anual, față de 67,8 mil. lei prevăzute pentru anul 2022 în CBTM 2021-2023, și 157,6 mil. lei – pentru anul 2023. Situația aceasta creează dificultăți în lucrările de pregătire a următorului RPL în modul stabilit.

Drepturile omului și egalitate de gen: Criteriul nu este relevant pentru această măsură.

Obiectivul 2.2. Rolul consolidat de coordonator al Biroului Național de Statistică pentru sistemul statistic național

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
<p>În perspectiva anului 2020 gradul de apreciere a activității Biroului Național de Statistică ca coordonator al sistemului statistic național, validat de Consiliul pentru statistică evaluat la nivelul „bine” comparativ cu situația actuală, considerat, „neevaluat”.</p>	<p>Indicator nerealizat.</p>	<p>Deși s-au depus eforturi susținute din partea BNS și a partenerilor de dezvoltare în vederea creșterii rolului instituției în calitate de coordonator al SSN, acest deziderat nu a putut fi atins din cauza subfinanțării constante a BNS din bugetul de stat și importanței scăzute atribuite de Guvern și alți factori politici statisticii oficiale. Conform sondajului, circa 44% din respondenții la sondajul online au apreciat că situația legată de colaborarea între actorii de bază din sistemul statistic național s-a îmbunătățit, dar ne semnificativ, iar 23% - că situația a rămas neschimbată. În particular, evaluarea denotă persistența problemelor legate de colaborarea și schimbul de informații între diverși producători și deținători de date statistice și registre, ceea ce subminează asigurarea unui sistem statistic național coerent și eficient. Rămâne o problemă și asigurarea coordonării metodologice din partea BNS în cadrul sistemului statistic național, preponderent din cauza autorității limitate a instituției în cadrul sistemului și, respectiv, a capacităților umane la fel de limitate.</p>

Măsura 2.2.1. Optimizarea/redefinirea atribuțiilor și funcțiilor sistemului statistic național

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Nivel de implementare a prevederilor legale cu privire la structura și atribuțiile membrilor sistemului statistic național, considerat „ridicat”	Realizat parțial	Sistemul statistic încă nu este bine coagulat. BNS întâmpină dificultăți în obținerea cooperării din partea altor actori, în special, în vederea accesării datelor cu caracter personal din registrele administrative.

Deși Planul de Acțiuni include doar 6 acțiuni pentru Măsura 2.2.1, aceasta are un rol-cheie în Strategie. Incluziunea acesteia a fost motivată de necesitate de rebalansare a sistemului și de tratare mai responsabilă a acțiunilor dedicate statisticii de toți membrii sistemului.

La nivel formal, pe deplin a fost realizată o singură acțiune, cea legată de reorganizarea instituțională a BNS, conform Hotărârii Guvernului nr. 935/2018 cu privire la organizarea și funcționarea BNS. Totuși, în pofida reorganizării, există păreri că structura regională rămâne prea extinsă, în timp ce la nivel central BNS duce lipsă de resurse umane. În același timp, cadrul normativ general nu oferă suficientă flexibilitate pentru detașarea și realocarea regională a personalului.

Au fost documentate procesele statistice conform modelului GSBPM pentru 3 lucrări statistice (5.1.1.). Vorbind despre transferul de responsabilități substanțiale pentru realizarea de lucrări statistice către alți producători de statistici oficiale (5.1.2), a fost transferată către Agenția de Mediu producerea datelor pentru statistica deșeurilor, drept urmare, fiind abrogate 2 cercetări statistice anterior realizate de BNS. În ambele cazuri, Strategia nu este explicită în raport cu numărul de procese / responsabilități care urmau să fie documentate / transferate. Nu este clar, astfel, dacă volumul proceselor documentate și a responsabilităților transferate este suficient în raport cu obiectivele SSN.

O acțiune esențială prevăzută de Strategie este consolidarea cadrului legal privind procedurile și măsurile de acces și de preluare a datelor din sursele administrative în scopuri statistice (5.1.3.). Relevanța acestei acțiuni este în prezent și mai înaltă. Incoerența prevederilor din legea privind statistica oficială și legea privind protecția datelor cu caracter personal a condus la acces foarte dificil pentru BNS la sursele de date administrative care conțin date cu caracter personal. Un pachet de măsuri legislative pentru corelarea prevederilor legislative a fost elaborat de BNS abia în 2021 și urmează a fi discutat / negociat cu alți actori.

Procesele statistice la nivelul BNS și al altor producători de statistici (acțiunea 5.1.4) nu au fost reproiectate. Cauza eșecului ține de întârzierile majore în alocarea resurselor din partea donatorilor (UE, PNUD, FAO).

Acțiunea 5.1.6. ține de „Realizarea auditului de sistem privind funcțiile și realizarea atribuțiilor conform practicilor internaționale”. La fel, aceasta nu a fost realizată. În secția de audit intern și management al calității nu este angajat nici un specialist, ceea ce reflectă problemele grave cu care se confruntă BNS în atragerea și menținerea personalului calificat.

Indicatorul de progres stabilit de Strategie pentru această măsură este „Nivelul de implementare a prevederilor legale cu privire la structura și atribuțiile membrilor sistemului statistic național, considerat „ridicat”, în perspectiva anului 2020, comparativ cu situația inițială considerat „scăzut”/„neevaluat”. Aprecierea noastră este că acest indicator a rămas mai degrabă la un nivel incipient.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Relevanța Măsurii 2.2.1. a crescut și mai mult pe parcursul perioadei de implementare a Strategiei.

Eficiența și eficacitatea: Din cele 6 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, doar 1 a fost realizată fără echivoc, 2 au fost realizate într-o anumită măsură, iar 3 – nu au fost realizate.

Coerența: Reorganizarea BNS a fost efectuată în manieră coerentă în raport cu restul măsurilor prevăzute de Strategie, în special, în raport cu obiectivul 2.1 care vizează un sistem statistic național consolidat sub aspect organizațional, operațional și funcțional.

Impact: Impactul măsurilor implementate este mai degrabă modest. În pofida reorganizării instituționale, BNS nu a obținut mai multe instrumente pentru managementul resurselor umane.

Durabilitatea: Dificil de apreciat. La această etapă, nu este clar dacă actuala organizare instituțională a BNS este optimală și eficientă.

Drepturile omului și egalitate de gen: Criteriul nu este relevant pentru această măsură.

Măsura 2.2.2. Coordonarea sistemului statistic național de către Biroul Național de Statistică, ca serviciu de interes general

Indicatorul evaluat	Calificativ (Realizat/Parțial realizat/Nerealizat)	Comentariu
Nivel de coordonare metodologică și tehnică asigurat de Biroul Național de Statistică în cadrul sistemului statistic național apreciat „corespunzător”	Realizat parțial	Dacă pe dimensiunea coordonării strategice a fost atins un anumit progres, atunci pe la coordonarea metodologică rezultatele sunt modeste. Deși, BNS a obținut o bază legală pentru coordonarea SSN e nevoie de fortificat instrumentele utilizate pentru coordonarea sistemului statistic. În prezent cooperarea dintre BNS cu alți producători de statistici nu are un caracter sistemic și, practic, se rezumă la furnizarea de date către BNS.

În Strategie se menționează că în Republica Moldova rolul statisticii nu este apreciat la justa valoare. Această situație se explică prin faptul că statistica este considerată drept un domeniu secundar în categoria serviciilor

publice oferite de stat. Un alt factor care a determinat această stare de lucruri se referă la lipsa unei viziuni bine încheiate privind coordonarea integrată a statisticii oficiale. Deși, trebuie de menționat, că în „Legea 93/2017 cu privire la statistica oficială” sunt stipulate elementele de coordonare ale SSN, precum și rolul de coordonare pentru BNS.

În acest context, Strategia și-a propus o măsură prin care să întărească rolul Biroului Național de Statistică în calitate de coordonator al sistemului statistic național. Drept indicator de progres aferent implementării măsurii au fost considerate îmbunătățirea nivelului de coordonare metodologică și tehnică asigurat de Biroul Național de Statistică în cadrul sistemului statistic național.

Pentru realizarea măsurii propuse acțiunile au fost divizate pe 2 direcții: coordonarea strategică ce presupune, în mare parte, cooperarea cu alte instituții și coordonarea metodologică. Deși s-a atins un anumit progres, măsura prevăzută în Strategie nu a fost realizată integral. Dacă pe dimensiunea coordonării strategice au fost realizate majoritatea acțiunilor (din 4 acțiuni prevăzute 3 au fost realizate), atunci la coordonarea metodologică rezultatele sunt modeste: cea mai mare parte din acțiuni nu a fost realizată sau au fost realizate parțial (din 8 acțiuni prevăzute 3 nu au fost realizate, iar 3 sunt în curs de realizare). Cauza nerealizării acțiunilor orientate spre sporirea coordonării metodologice se referă la lipsa de personal la BNS.

Aceste constatări sunt susținute, într-o anumită măsură, și de rezultatele interviului privind evaluarea implementării SDSSN. Astfel, circa $\frac{2}{3}$ din respondenți consideră că colaborarea între actorii principali din sistemul statistic național a crescut (44,2% din respondenți cred că a fost o îmbunătățire semnificativă, iar 22,1% susțin că progresul a fost nesemnificativ). Totodată, ponderea răspunsurilor care indică asupra îmbunătățirii coordonării strategice în cadrul sistemului statistic național constituie 57,3% (20% din persoanele intervievate consideră că s-au înregistrat progrese vizibile, iar 37,3% din persoanele chestionate sunt de părere că situația s-a îmbunătățit nesemnificativ).

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura dată are un nivel înalt de relevanță. În fond, această măsură reprezintă unul dintre fundamentele ce trebuie să asigure funcționalitatea SSN.

Eficiența și eficacitatea: În general, putem conchide că în cazul măsurii date a fost înregistrat un progres modest. În cazul măsurii acțiunile realizate constituie 41,7%, acțiunile în curs de realizare – 33,3% și acțiunile nerealizate - 25%. Acest rezultat este mai mic decât progresul înregistrat pe întreaga strategie.

Coerența: Măsura este coerentă și are scopul de a susține realizarea altor obiective din Strategie, inclusiv a Obiectivului: „Rolul consolidat de coordonator al Biroului Național de Statistică pentru sistemul statistic național”.

Impact: Impactul acțiunilor implementate este, mai degrabă, modest. Deși, BNS a obținut o bază legală pentru coordonarea SSN e nevoie de îmbunătățit instrumentele utilizate pentru coordonarea sistemului statistic. Principalele curențe depistate în utilizarea instrumentelor se referă la următoarele aspecte: (1) cooperarea cu alți producători, de obicei, se rezumă la furnizarea de date la BNS și nu reglementează alte aspecte de colaborare și (2) deși există grupuri de lucru inter-ministeriale, acestea nu activează în mod regulat și sistematic.

Durabilitatea: Progresul atins în domeniul legislativ este unul durabil. Totodată, agenda măsurii nu este realizată pe deplin, iar acțiunile ce prevăd transferul de cunoștințe ar putea să nu fie durabile în timp deoarece personalul ce a fost instruit poate pleca din sectorul public (în mare parte instruirile au fost oferite personalului din instituțiile de stat).

Drepturile omului și egalitate de gen: Criteriul nu este relevant pentru această măsură.

Măsura 2.2.3. Determinarea și recunoașterea producătorilor de date statistice.

Indicatorul evaluat	Calificativ (realizat / parțial realizat / nerealizat)	Comentariu
Producători de statistici oficiale recunoscuți/ certificați din perspectiva respectării Codului de practici al statisticilor europene	Nerealizat	Niciun producător de statistici oficiale nu a fost recunoscut și certificat din perspectiva respectării Codului de practici al statisticilor europene.

Măsura dată prevede doar trei acțiuni: stabilirea procedurii de identificare a producătorilor de date (5.3.1.), identificarea acestora (5.3.2.) și fortificarea capacităților producătorilor (5.3.3.). Nici una din aceste acțiuni nu a fost îndeplinită pe deplin. Deși legea nouă privind statistica oficială recunoaște existența altor producători de date statistice, a fost elaborat (în 2020) doar un proiect de regulament privind identificarea altor producători de statistici oficiale. Cauza principală este întârzierea în demararea proiectelor de asistență externă și lipsa informației relevante privind experiența avansată a altor state în domeniu.

Criterii de evaluare:

Relevanța: Măsura 2.2.3. are un nivel înalt de relevanță.

Eficiența și eficacitatea: Din cele 3 acțiuni stabilite în cadrul măsurii, toate au fost realizate parțial.

Coerența: Nivel satisfăcător de coerență.

Impact: Impactul măsurilor implementate este mai degrabă absent.

Durabilitatea: Dificil de apreciat, deoarece nici una din măsuri nu a fost implementată integral.

Drepturile omului și egalitate de gen: Criteriul nu este relevant pentru această măsură.

Concluzii și lecții învățate pentru noua Strategie

Concluziile principale în rezultatul evaluării

Rapoartele de monitorizare și evaluare disponibile atestă un nivel modest de realizare a Strategiei de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național 2016-2020.

De partea pozitivă, au fost realizate o serie de acțiuni cu caracter legislativ sau instituțional, cum ar fi elaborarea noii Legi privind statistica oficială, reorganizarea Biroului Național de Statistică sau activizarea Consiliului Național pentru Statistică cu începere din 2019. Deși importante și necesare, acestea nu au fost suficiente pentru a imprima o evoluție cardinal nouă a sistemului național de statistică. În plus, s-a remarcat un impact semnificativ în ceea ce ține de alinierea la standardele internaționale (ex: estimarea populației cu reședință obișnuită și a migrației, alinierea indicatorilor statisticii macroeconomice la indicatorii EUROSTAT/ONU în termeni de comparabilitate și disponibilitate).

Asigurarea accesului la date statistice oficiale este un alt domeniu în care au fost atinse anumite rezultate vizibile. În general, se atestă o percepție pozitivă a utilizatorilor privind accesul la datele statistice oficiale. Astfel, poate fi constatat că statisticile oficiale, oferite de BNS și BNM, sunt publicate într-un mod adecvat și convenabil, și sunt disponibile și accesibile pe o bază imparțială. La BNS, datele statistice prezentate sunt însoțite de metadate. La BNM, pentru o parte din statistici sunt metadate, iar suplimentar la asta pe site-ul instituției este o rubrică dedicată precizărilor metodologice. Printre alte instituții care furnizează date statistice însoțite de metadate poate fi menționată Agenția de Mediu. Progresul Agenției în domeniul livrării datelor statistice se datorează și importantului suport metodologic oferit de BNS. De altfel, BNS a organizat sesiuni de pregătire metodologică și pentru alți actori ai sistemului statistic național.

În pofida acestor reușite sistemul național statistic continuă să se confrunte cu deficiențe importante. Astfel, marea majoritate a producătorilor de date statistice continuă să prezinte informațiile într-un mod fragmentar și nu oferă metadate. Totodată, se atestă lipsa unor proceduri de comunicare și diseminare a datelor în relațiile dintre producătorii de date statistice și deținătorii de date administrative. Nu în ultimul rând trebuie de menționat că producătorii de date nu evaluează în mod regulat nivelul de satisfacție a utilizatorilor.

SSN continuă să se confrunte cu un deficit acut de resurse și competențe umane, iar specialiștii care activează la moment lucrează la capacitate fizică maximală. Acest model de lucru nu este durabil și prezintă riscuri majore pentru funcționarea sistemului pe termen lung. Dificultățile în atragerea și reținerea personalului sunt în mare măsură determinate de salariile necompetitive pe care le primește personalul din statistică în comparație cu angajații din alte instituții care necesită un nivel similar sau chiar mai mic de competențe și efort.

Riscurile date sunt amplificate de breșa care a apărut în fluxul care furniza tineri statisticieni, după ce la ASEM, câțiva ani, nu s-a reușit formarea grupelor academice la specialitatea statistică. Pe de altă parte, BNS nu a reușit să asigure crearea Centrului de instruire în statistică, ceea ce ar fi putut cel puțin parțial compensa neajunsurile cantitative și calitative la etapa formării inițiale a statisticienilor.

Deși putem constata creșterea interesului societății pentru statistici, progresul în domeniul creșterii nivelului de cultură statistică este redus. Cetățenii continuă să confunde noțiunile statistice, iar în instituțiile publice în procesul de elaborare a politicilor se recurge mai rar la realizarea unor analize statistice complexe. În acest context, putem menționa faptul că în cadrul reformei administrației publice din anii 2018-2019 în cadrul ministerelor au fost lichidate subdiviziunile sau a fost redus personalul care avea tangență cu activitatea statistică. În general, pentru sporirea culturii statistice este nevoie de voință politică. Astfel, pentru a avea rezultate vizibile este nevoie ca asigurarea unui nivel acceptabil al culturii statistice să devină o prioritate reală a guvernării, indiferent de culoarea politică a acesteia. Lipsa acestei voințe politice de până acum s-a

observat în cadrul implementării Reformei administrației publice din 2018-2019, când în cadrul ministerelor au fost lichidate subdiviziunile sau personalul care aveau tangență cu activitatea statistică.

Privind sistemul în ansamblu, se poate trage concluzia că BNS, în calitatea sa de autoritate centrală de statistică, încă nu a reușit să-și definească un rol pe potrivă pentru a asigura funcționarea integrată și coordonată a acestui sistem. Aceasta a fost determinat atât de propriile probleme cu care se confruntă BNS ca instituție, cât și de lipsa de suport politic la nivel înalt în procesul de implementare a strategiei, precum și de lipsa de cooperare sau chiar de rezistență din partea altor producători de date statistice sau autorități de reglementare. Sunt grăitoare, în acest sens, obstrucțiile cauzate de Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal în accesarea de către BNS a datelor din registrele oficiale în vederea producerii de statistici oficiale.

O soluție strategică care ar putea atenua problema cadrelor ar fi modernizarea și extinderea utilizării infrastructurii, sistemelor și soluțiilor IT și asigurarea unui nivel optim de automatizare a proceselor statistice. Din păcate, din cauza lipsei fondurilor, aceasta soluție nu a fost accesibilă pe parcursul implementării strategiei. În prezent, BNS este dotată cu sisteme și soluții IT care sunt la limita capacităților fizice și morale.

Ca rezultat, statistica în continuare nu se bucură de un nivel suficient de înalt de vizibilitate și apreciere în sfera guvernamentală, ceea ce a redus și capacitatea de negociere a BNS în securizarea fondurilor publice necesare pentru dezvoltarea sistemului. Un exemplu elocvent în acest sens este faptul că solicitările BNS privind finanțarea lucrărilor de pregătire a Recensământului Populației și a Locuințelor planificat pentru 2023 au fost satisfăcute doar parțial (din suma de 20,4 mil. lei, necesară în anul 2021 pentru lucrările de pregătire, în Bugetul de stat au fost planificate doar 2,4 mil. lei).

Astfel, finanțarea sistemului statistic național rămâne o provocare din perspectiva sustenabilității, acoperind în mare parte doar activitățile operaționale curente cu circa 80-90% din buget consumat constant doar pentru salarii. Problema subfinanțării SSN din surse bugetare a fost, pe parcursul ultimilor ani, atenuată de suportul financiar și tehnic din partea partenerilor de dezvoltare, care a permis implementarea mai multor activități de importanță majoră privind transpunerea standardelor internaționale în domeniul statistic. Cu toate acestea, din cauza capacităților instituționale și umane limitate, BNS nu a reușit să valorifice deplin suportul extern disponibil și, cu atât mai mult, să asigure durabilitatea proiectelor respective. În general, Strategia 2016-2020 a avut o expunere majoră față de asistența externă, iar implementarea cu întârziere sau neinițierea unor proiecte de asistență tehnică au reprezentat sursa de eșec pentru nerealizarea mai multor acțiuni din strategie.

Încercând să facă față acestor provocări, BNS nu a avut spațiul necesar pentru implementarea unor măsuri cardinale, cum ar fi identificarea și integrarea altor producători de statistici oficiale în SSN, asigurarea implementării standardelor de calitate în procesele și produsele statistice la nivelul fiecărui producător de statistici oficiale și la nivelul SSN în ansamblu.

O asemenea stare a lucrurilor nu lasă prea mult loc de manevră pentru implementarea metodelor moderne de producție a informației statistice sau renovarea sistemului IT, care în perspectivă pot oferi nu doar date mai bune, dar și genera economii de costuri. Utilizarea surselor de date administrative și alternative pentru a substitui anumite cercetări statistice este o altă zonă de a micșora presiunea informațională asupra respondenților și a economisi resurse și a le redirecționa pentru activități și produse noi, iar eforturile BNS, cum ar fi crearea unui sistem informațional automatizat pe statistica socială și demografică, trebuie susținute mai intens la nivel de administrație publică pentru a depăși impedimentele existente în acest sens. Deși BNS s-a încadrat în termenele stabilite cu programele anuale de lucrări statistice, absența unui sistem de înregistrare al timpului care să permită calcularea costurilor pentru fiecare lucrare sau produs statistic rămâne un aspect de luat în considerare pentru a spori eficiențizarea activităților.

Câteva lecții învățate din implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare a Sistemului Statistic Național 2016-2020

- Strategia s-a dovedit a fi un instrument util pentru planificarea activităților de fortificare a BNS și SSN în ansamblu. Aceasta a oferit o ancoră importantă pentru reformele în domeniul statistic, în special în contextul implementării prevederilor Acordului de Asociere, precum și a Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă. Drept rezultat, BNS, în pofida constrângerilor instituționale, umane și bugetare, a reușit transpunerea unor importante standarde internaționale în domeniul statistic, creșterea diseminării datelor statistice, restructurarea instituțională și îmbunătățirea calității datelor statistice. În acest sens, suportul partenerilor de dezvoltare a avut un rol deosebit de important, care, la fel, a fost posibil grație cadrului de planificare asigurat de Strategie. Eforturile inițiate trebuie dinamizate prin un suport mai plenar din partea Guvernului și factorilor politici, care să se materializeze în creșterea alocărilor bugetare pentru implementarea noii Strategii și creșterea conștientizării importanței statisticii oficiale pentru procesele decizionale în sectorul public și privat.
- Strategia a supraevaluat autonomia BNS în stabilirea politicii de cadre. Constrângerile legislative și bugetare în această privință sunt rigide, dictate de cadrul legislativ național. În implementarea viitoarelor documente strategice, BNS va avea nevoie de un sprijin substanțial din partea Guvernului / Ministerului Finanțelor pentru a relaxa aceste constrângeri și a reduce, astfel, fluctuația cadrelor. Factorul principal care complică atragerea și reținerea pe termen lung a specialiștilor buni este nivelul mic al salariilor comparativ cu efortul depus. În contextul unei migrații internaționale înalte, nivelul actual al salariilor la BNS face puțin relevantă aplicarea altor motivații, nefinanciare. Este necesară majorarea salariilor până la un nivel care să limiteze cel puțin refluxul cadrelor către alte instituții publice. În cazul specialiștilor IT, este necesară o majorare și mai substanțială, pentru a reduce motivațiile acestora de a migra către sectorul privat. Atragerea și reținerea specialiștilor IT talentați va fi deosebit de importantă în lumina modernizării planificate a întregii infrastructuri statistice și a automatizării proceselor statistice. De asemenea, BNS va avea nevoie de un nivel mai înalt de discreție în asigurarea mobilității interne a cadrelor, atât în plan teritorial, cât și departamental.
- Ipoteza că alte instituții publice vizate de Strategie vor acorda suportul necondiționat pentru dezvoltarea sistemului statistic a fost exagerată. În cea mai mare parte a perioadei, BNS s-a confruntat cu rezistența deținătorilor de registre de date administrative în scopuri statistice. Dialogul cu Guvernul, de asemenea, nu a fost mereu rezultativ, după cum arată dificultățile în securizarea finanțării publice a lucrărilor statistice mari (Recensământul din runda 2020). BNS va trebui să identifice motivații și argumente mai eficiente pentru a obține concursul și sprijinul actorilor majori.
- Prea multe speranțe privind dezvoltarea organizațională a BNS au fost legate de un număr mic de proiecte de asistență externă finanțate dintr-o singură sursă. BNS trebuie să-și îmbunătățească capacitățile interne de planificare și comunicare strategică, eventual prin angajarea, chiar și temporară, a unor consilieri în cabinetul Directorului general pentru a consolida managementul strategic al organizației. O funcție prioritară care trebuie dezvoltată la nivelul managementului strategic este mobilizarea fondurilor (fundraising). Finanțarea proiectelor de modernizare tehnologică trebuie planificată în mod precaut din mai multe surse, inclusiv interne, iar alocarea resurselor trebuie să fie securizată printr-un dialog pro-activ și permanent cu toți finanțatorii.
- În cadrul Strategiei, BNS s-a angajat în prea multe priorități care concurează pentru o resursă limitată - timpul conducerii și angajaților BNS. Strategia a vizat pe de o parte, creșterea volumului și diversității serviciilor prestate utilizatorilor, iar pe de altă parte - îmbunătățirea proceselor statistice de bază, toate în condițiile unui volum limitat de resurse umane care cu greu fac față priorităților curente. Dacă constrângerile legate de resursele umane nu se vor schimba, în noua Strategie BNS ar trebui să decidă asupra unei secvențe strategice mai raționale - de exemplu, mai întâi, raționalizarea, uniformizarea și standardizarea proceselor statistice în paralel cu adoptarea unui sistem de management al calității, după care automatizarea proceselor raționale, instruirea personalului pentru asigurarea unei mobilități intra-organizaționale mai înalte, după care dezvoltarea spectrului de

servicii prestate. Primordialitatea unor procese interne robuste a fost demonstrată în mod plener pe durata pandemiei COVID.

- Strategia a cerut prea multe de la BNS în privința coordonării eficiente a sistemului statistic național, în situația în care BNS încă nu era suficient de consolidată instituțional. Chiar și la această etapă, încă rămâne relevantă definirea exactă a sistemului statistic național, sub aspectul instituțiilor vizate, rolurilor pe care urmează să le aibă în sistem și abilitării acestora pentru a îndeplini plener funcțiile. Ținând cont de numărul relativ mare al organizațiilor incluse în programele anuale de lucrări statistice, de diversitatea acestora și atitudinile diferite pe care acestea le au vizavi de procesele și produsele statistice, o soluție rezonabilă ar fi ca BNS să stabilească un număr mai mic de parteneri promițători cu care va lucra în mod prioritar în următorii câțiva ani (de exemplu, Agenția de Mediu și Agenția Națională de Sănătate Publică). Acesta va permite canalizarea mai eficientă a eforturilor și resurselor, învățarea continuă din proces, replicarea ulterioară a succeselor și evitarea unor erori la scară mare.
- Strategia nu a acordat suficientă atenție comunicării cu publicul, inclusiv cu utilizatorii „strategici”. BNS trebuie să-și valorifice mai activ avantajele de care dispune pentru a deveni mai vizibilă la nivel înalt. Spre deosebire de alte țări, unde autoritățile centrale statistice se subordonează unor ministere, în Republica Moldova BNS se bucură de o poziție foarte înaltă în ierarhia guvernamentală – este autoritate publică centrală, practic echivalentă unui minister. BNS trebuie să utilizeze mai eficient această poziție pentru a promova agenda „statistică”, a obține o remunerare mai bună a personalului statistic, a securiza finanțarea unor lucrări esențiale (cum ar fi recensămintele) și chiar pentru a încuraja, acolo unde este posibil, utilizarea mai largă a datelor pentru luarea unor decizii bazate pe evidență. De asemenea, BNS ar trebui să asigure informarea eficientă, în limbaj accesibil, a utilizatorilor neinițiați („lenoși”) referitor la procesele care conduc la generarea datelor statistice, pentru a spori credibilitatea și nivelul de cultură statistică. În termeni de comunicare strategică, BNS trebuie să arate că stă chiar la baza tot mai vibrantului domeniu al Științei Datelor.
- Este indispensabil un suport de nivel înalt pentru transformarea strategică a BNS. În Strategia anterioară, BNS s-a angajat să implementeze multe acțiuni și măsuri pentru care nu a existat un suport la nivelul cel mai înalt, de exemplu, în cazul Centrului pentru Instruire în Statistică. Orice obiectiv și acțiune semnificativă și cu caracter transformator (care implică fie ajustări structurale sau resurse bugetare mari) trebuie să aibă apriori un suport, chiar și informal, din partea Guvernului. Fără a știrbi din independența sa, BNS trebuie să identifice un aliat strategic în cadrul membrilor Guvernului, unul care înțelege valoarea și importanța datelor statistice în procesul decizional sau care chiar utilizează intens datele statistice.

Anexa A. Metodologia de evaluare

Evaluarea a avut loc în perioada iulie-august, 2021, și s-a bazat pe analiza rapoartelor de monitorizare a Strategiei elaborate de către BNS, Evaluarea globală a SSN publicată în 2019, o serie de ateliere consultative și interviuri aprofundate cu reprezentanți ai BNS (conducerea de vârf și managementul de mijloc), alți producători de date, agențiile ONU, sector privat și mediu academic, precum și pe rezultatele unui chestionar online completat de circa 88 de respondenți. În continuare, vom prezenta detaliile pentru fiecare din instrumentele utilizate în procesul de evaluare:

Analiza documentelor existente

Echipa de evaluare a luat în considerație rezultatele Raportului de monitorizare a implementării Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național 2016 - 2020 (https://statistica.gov.md/public/files/despre/Consiliul%20National%20pentru%20Statistica/24_iunie_2021/Raport_monitorizare_SD_SSN_2016_2020.pdf), care include statistica privind nivelul de implementare a acțiunilor prevăzute de Strategie. Analiza respectivă a fost utilă în special pentru înțelegerea eficienței și impactului Strategiei. Un alt document foarte important care a fost luat în calcul în procesul de evaluare a fost Evaluarea globală a Sistemului Statistic Național efectuată de către o echipă de experți internaționali contractată de Eurostat, pe parcursul perioadei 2017-2018. Chiar dacă au trecut peste 2 ani din momentul publicării, marea majoritate a concluziilor din documentului respectiv au rămas actuale și au putut fi luate în considerație în prezentul Raport de evaluare.

Consultări cu părțile interesate

Echipa de evaluare a organizat o serie de ateliere consultative cu reprezentanții managementului de vârf al BNS, cu reprezentanții managementului de mijloc al BNS, cu reprezentanții ministerelor de ramură, instituțiilor publice, mediului academic și sectorului privat. Lista ședințelor consultative și a instituțiilor consultate este prezentată în continuare:

- 28 iunie - Managementul de vârf BNS
- 29 iunie - Managementul de mijloc BNS
- 7 iulie - Personalul BNS responsabil de infrastructura TIC
- 26 iulie - Agențiile ONU
- 27 iulie - Utilizatorii de date: Ministerul Economiei și Infrastructurii, Ministerul Finanțelor, CNAM, CNAS, ASEM, CNPM.
- 27 iulie - Agenția de Guvernare Electronică
- 20 august - Managementul de vârf BNS

Chestionar online

În vederea complementării concluziilor din cadrul consultărilor și a rapoartelor analizate, a fost distribuit un chestionar online în randul tuturor producătorilor și utilizatorilor de date, precum și a deținătorilor de registre de date administrative. Chestionarul poate fi accesat la următorul link: <https://docs.google.com/forms/d/10j10QAQEu7kfwzYzZaVhC6oUCrgRijChor40ThJY4sk/edit>. Chestionarul a fost completat de 88 de persoane. Rezultatele chestionarului pot fi accesate la următorul link: <https://docs.google.com/forms/d/10j10QAQEu7kfwzYzZaVhC6oUCrgRijChor40ThJY4sk/edit#responses>.

Evaluarea a fost efectuată în baza următoarelor criterii de evaluare:

Relevanța

1. În ce măsură SDSSN 2016-2020 și Planul de acțiuni a contribuit la realizarea misiunii și viziunii stabilite pentru SSN?
2. În ce măsură domeniile prioritare, obiectivele, activitățile și indicatorii-cheie ale SDSSN au fost proiectate în calitate de cadru orientat spre rezultate, coerent și bine direcționat, care să promoveze și să contribuie la realizarea misiunii și viziunii stabilite pentru SSN?
3. În ce măsură Planul de acțiuni al SDSSN 2016-2020 a contribuit la implementarea Strategiei? A fost implementarea SDSSN 2016-2020 organizată în mod adecvat prin elaborarea Planului de acțiuni și planurilor de lucru anuale?
4. În ce măsură SDSSN 2016-2020 și Planul de acțiuni și-au păstrat relevanța timp de patru ani de implementare, ținând cont de evoluțiile politicilor și a mediului instituțional?
5. Au fost relevanți indicatorii SDSSN 2016-2020? În ce măsură indicatorii SDSSN au permis o monitorizare consecventă și cuprinzătoare, precum și raportarea nivelului de realizare a rezultatelor preconizate?

Eficacitatea

6. Ce progrese au fost realizate în atingerea rezultatelor definite în SDSSN 2016-2020 la nivel de domenii prioritare, obiective și activități-cheie? În ce măsură aceste rezultate au contribuit la dezvoltarea SSN și realizarea viziunii SSN și BNS?
7. În ce măsură BNS în special, precum și alți actori, au contribuit la realizarea rezultatelor preconizate?
8. Ce dificultăți și oportunități, atât interne cât și externe, au împiedicat sau facilitat realizarea rezultatelor preconizate? Ce lecții învățate pot fi formulate din procesul de implementare a SDSSN 2016-2020 și a Planului de acțiuni?
9. Cât de adecvat a fost sistemul de monitorizare a SDSSN 2016-2020, inclusiv instrumentele de monitorizare, indicatorii și măsurile de verificare, pentru măsurarea eficienței a nivelului de realizare a rezultatelor SDSSN 2016-2020? Cât de eficient au fost aceste instrumente utilizate pentru a colecta informații și a ajusta acțiunile în procesul de implementare a Strategiei?
10. În ce măsură parteneriatele formale și informale cu diferiți actori, atât interni cât și externi, au contribuit la realizarea rezultatelor SDSSN 2016-2020? Cât de eficiente au fost aceste parteneriate pentru obținerea rezultatelor scontate?

Eficiența

11. Au fost rezultatele SDSSN 2016-2020 realizate la timp prin utilizarea eficientă a resurselor, inclusiv financiare și umane, și a parteneriatelor?
12. Au fost create instrumente și mecanisme potrivite pentru asigurarea utilizării optime a resurselor disponibile și reducerea costului de implementare?
13. În ce măsură au fost asigurate contribuțiile planificate la implementarea SDSSN 2016-2020? În ce măsură BNS a asigurat implementarea eficientă și eficace a strategiei în cazul insuficienței contribuțiilor financiare? Cât de bine a reușit BNS să mobilizeze resurse suplimentare la alocațiile din bugetul de stat pentru implementarea Strategiei?

Durabilitatea

14. În ce măsură s-a ținut cont de asigurarea durabilității intervențiilor, din perspectivă atât instituțională cât și financiară, în procesul de elaborare și implementare a SDSSN 2016-2020?
15. Ce dovezi pot demonstra îmbunătățirea capacității instituționale a BNS și a performanței SSN în rezultatul implementării Strategiei?
16. Care este nivelul de sustenabilitate și durabilitate a rezultatelor obținute prin implementarea Strategiei?
17. În ce măsură BNS demonstrează angajamentul și responsabilitatea pentru rezultatele obținute și durabilitatea acestora?

Coerența

18. În procesul de elaborare și implementare a SDSSN 2016-2020, în ce măsură BNS, în calitate de coordonator național al SSN, și-a exercitat funcția de coordonare? Cât de eficient a fost BNS în coordonarea SSN și a altor actori pentru a susține implementarea Strategiei?
19. În ce măsură mecanismele de coordonare, precum Consiliului Național pentru Statistică, au contribuit la o mai bună coordonare în cadrul SSN și o implementare mai coerentă a Strategiei?

Impactul

20. În ce măsură a fost realizată viziunea strategică a SDSSN 2016-2020?
21. Ce efecte comportamentale au fost observate în activitatea instituțională a BNS și a altor membri ai SSN?
22. În ce mod obiectivele atinse în cadrul SDSSN 2016-2020 au influențat abilitățile producătorilor de date și ale utilizatorilor de date?

Principiile drepturilor omului și ale egalității de gen

23. În ce măsură s-a ținut cont de principiile drepturilor omului și ale egalității de gen SDSSN 2016-2020 în procesul de elaborare și implementare a SDSSN 2016-2020?
24. În ce măsură SSN a asigurat disponibilitatea datelor dezagregate (după sex, vârstă, rural/urban, etnie, minoritate etc.) pentru a reflecta mai bine provocările existente din perspectiva drepturilor omului și a egalității de gen?

Trebuie să remarcăm faptul că evaluarea a fost făcută în baza informației disponibile în cadrul constrângerilor temporare ale acestui exercițiu (iulie-august 2021). Respectiv, au fost abordate doar întrebările pentru care s-au găsit informații suficiente pentru a stabili calificativele de evaluare.